

Dorota Kossakowska

„TREFLIKI W PRZEDSZKOLU”
program wychowania przedszkolnego

Spis treści

Wstęp

Rozdział 1

Wspieranie rozwoju dziecka w programie „Trefliki w przedszkolu” 8

1.1 Cel wychowania przedszkolnego

1.2 Zadania profilaktyczno – wychowawcze przedszkola

1.3 Kompetencje kluczowe w odniesieniu do osiągnięć dziecka

Rozdział 2

Obszary rozwoju dziecka oraz wybrane sposoby realizacji zawartych w nich treści z wykorzystaniem serialu „Rodzina Treflików” 27

2.1 Fizyczny obszar rozwoju dziecka

- Wybrane sposoby realizacji treści z fizycznego obszaru rozwoju dziecka

2.2 Emocjonalny obszar rozwoju dziecka

- Wybrane sposoby realizacji treści z emocjonalnego obszaru rozwoju dziecka

2.3 Społeczny obszar rozwoju dziecka

- Wybrane sposoby realizacji treści ze społecznego obszaru rozwoju dziecka

2.4 Poznawczy obszar rozwoju dziecka

- Wybrane sposoby realizacji treści z poznawczego obszaru rozwoju dziecka

Rozdział 3

Treści programowe oraz osiągnięcia dziecka 32

Rozdział 4

Organizacja zajęć dydaktyczno – wychowawczych 55

4.1 Ramowy rozkład dnia

4.2 Metody pracy

4.3 Formy pracy

4.4 Warunki lokalowe niezbędne do realizacji programu

„Trefliki w przedszkolu”

4.5 Rola filmu w procesie dydaktyczno – wychowawczym

4.6 „Rodzina Treflików” – bajka dostosowana do potrzeb młodego widza

Rozdział 5

Przykładowe scenariusze zajęć dydaktycznych realizowanych
zgodnie z programem „Trefliki w przedszkolu” 61

Rozdział 6

Współpraca z rodzicami 71

Rozdział 7

Diagnozowanie osiągnięć rozwojowych dziecka.....72

Rozdział 8

Indywidualizacja pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym 73

8.1 Wspomaganie dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

8.2 Praca z dzieckiem zdolnym

Rozdział 9

Ewaluacja programu 76

Bibliografia 77

Akty prawne 78

WSTĘP

**„Nie zmuszaj dzieci do aktywności, lecz wyzwalaj ich aktywność.
Nie każ myśleć, lecz twórz warunki do myślenia.
Nie żądaj, lecz przekonuj.
Pozwól dziecku pytać i powoli rozwijać jego umysł tak, aby samo
chciało wiedzieć...”**

Janusz Korczak

Wprowadzona w 2017 r. nowa podstawa programowa wychowania przedszkolnego, skłania nauczyciela do poszukiwania programów, które będą dostosowane do potrzeb i możliwości dziecka w wieku przedszkolnym. Tempo rozwoju dziecka w wieku 3 – 6 lat jest tak dynamiczne, że stawia przed nauczycielem odpowiedzialne zadania: podążanie za dzieckiem, rozpoznawanie jego potrzeb, stymulowanie procesów rozwojowych, tworzenie warunków do poznawania otaczającej rzeczywistości, wyzwalanie aktywności dziecka i wspieranie go w sytuacjach trudnych. Przedszkole to miejsce, gdzie dziecko w warunkach bezpieczeństwa i akceptacji przygotowuje się do podjęcia nauki w szkole podstawowej. Dziecko rozpoczynające edukację przedszkolną, reprezentuje określony zasób wiedzy i umiejętności. W przedszkolu ma szansę rozwinięcia swoich umiejętności i zdobycia nowych. Nauczyciel jako wnikliwy obserwator stoi przy dziecku wspierając jego działania, rozwija aktywność dziecka, umożliwia mu poznanie otaczającej rzeczywistości, tworzy warunki do czynienia dobra, wspiera w pokonywaniu trudności oraz pomaga w osiągnięciu sukcesu, który wpłynie na obecne i przyszłe życie dziecka.

Przygotowany program wychowania przedszkolnego „Trefliki w przedszkolu” jest zgodny z obowiązującą podstawą programową wychowania przedszkolnego. Jest skierowany do nauczycieli pracujących z dziećmi w wieku 3 – 6 lat. Wskazuje metody i formy pracy, które nauczyciel może wykorzystać podczas zajęć wychowawczo – dydaktycznych. Proponowany program zawiera szczegółowy zakres umiejętności jakie powinno posiadać dziecko 3 – 4 letnie, 5 letnie i kończące przedszkole. W programie przedstawiono kompetencje kluczowe w odniesieniu do osiągnięć dziecka. Kompetencje kluczowe to połączenie wiedzy, umiejętności i postaw, które człowiek rozwija przez całe życie. Wiek przedszkolny to doskonały moment do rozwijania kompetencji kluczowych przez wszystkie osoby uczestniczące w wychowaniu i edukacji dziecka. W programie zamieszczono przykładowe scenariusze zajęć realizowanych zgodnie z programem „Trefliki w przedszkolu”.

Dynamicznie rozwijający się świat spowodował, że nowe technologie towarzyszą człowiekowi od najmłodszych lat. Film, Internet, gry komputerowe pomagają w zdobywaniu wiedzy. Ważne jest to, aby dzieci miały możliwość korzystania z wartościowych treści płynących z ekranu telewizora czy komputera. Program wychowania przedszkolnego „Trefliki w przedszkolu” zawiera propozycję wykorzystania w procesie dydaktyczno – wychowawczym bajki edukacyjnej „Rodzina Treflików”. Bohaterowie serialu są rówieśnikami przedszkolaków. Ich przygody, sposób rozwiązywania problemów mogą być pomocne w realizacji zadań opiekuńczych, wychowawczych i dydaktycznych. Bajka będzie też uatrakcyjnieniem procesu dydaktyczno – wychowawczego.

Mam nadzieję, że program „Trefliki w przedszkolu” pomoże nauczycielom w planowaniu pracy dydaktyczno – wychowawczej i będzie inspiracją do wielu ciekawych działań.

Dorota Kossakowska

Rozdział 1

WSPIERANIE ROZWOJU DZIECKA W PROGRAMIE „TREFLIKI W PRZEDSZKOLU”

1.1 Cel wychowania przedszkolnego.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego mówi, że: „celem wychowania przedszkolnego jest wsparcie całościowego rozwoju dziecka. Wsparcie to realizowane jest przez proces opieki, wychowania i nauczania – uczenia się, co umożliwia dziecku odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń na drodze prowadzącej do prawdy, dobra i piękna. W efekcie takiego wsparcia dziecko osiąga dojrzałość do podjęcia nauki na pierwszym etapie edukacji”. Wychowanie przedszkolne to proces, podczas którego dziecko powinno mieć okazję do rozwoju w fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym obszarze. Zabawa jako podstawowa forma działalności dziecka w wieku przedszkolnym, pozwoli mu na naturalne poznawanie otaczającej rzeczywistości oraz nauczenie się obowiązujących zasad. Wsparcie całościowego rozwoju dziecka oznacza, że należy mu zapewnić właściwą organizację zajęć, dobrać odpowiednie metody i formy pracy dostosowane do potrzeb i możliwości, aby w efekcie dziecko osiągnęło dojrzałość do podjęcia nauki w szkole. Cel wychowania przedszkolnego zawarty w podstawie programowej skłania nauczyciela do takiego organizowania doświadczeń, aby prowadziły one do odkrywania prawdy, dobra i piękna.

1.2 Zadania profilaktyczno – wychowawcze przedszkola.

1. Wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka poprzez organizację warunków sprzyjających nabywaniu doświadczeń w fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym obszarze jego rozwoju.

2. Tworzenie warunków umożliwiających dzieciom swobodny rozwój, zabawę i odpoczynek w poczuciu bezpieczeństwa.

3. Wspieranie aktywności dziecka podnoszącej poziom integracji sensorycznej i umiejętności korzystania z rozwijających się procesów poznawczych.

4. Zapewnienie prawidłowej organizacji warunków sprzyjających nabywaniu przez dzieci doświadczeń, które umożliwią im ciągłość procesów adaptacji oraz pomoc dzieciom rozwijającym się w sposób nieharmonijny, wolniejszy lub przyspieszony.

5. Wspieranie samodzielnej dziecięcej eksploracji świata, dobór treści adekwatnych do poziomu rozwoju dziecka, jego możliwości percepcyjnych, wyobrażeń i rozumowania, z poszanowaniem indywidualnych potrzeb i zainteresowań.

6. Wzmacnianie poczucia wartości, indywidualność, oryginalność dziecka oraz potrzeby tworzenia relacji osobowych i uczestnictwa w grupie.

7. Tworzenie sytuacji sprzyjających rozwojowi nawyków i zachowań prowadzących do samodzielności, dbania o zdrowie, sprawność ruchową i bezpieczeństwo, w tym bezpieczeństwo w ruchu drogowym.

8. Przygotowywanie do rozumienia emocji, uczuć własnych i innych ludzi oraz dbanie o zdrowie psychiczne, realizowane m.in. z wykorzystaniem naturalnych sytuacji, pojawiających się w przedszkolu oraz sytuacji zadaniowych, uwzględniających treści adekwatne do intelektualnych możliwości i oczekiwań rozwojowych dzieci.

9. Tworzenie sytuacji edukacyjnych budujących wrażliwość dziecka, w tym wrażliwość estetyczną, w odniesieniu do wielu sfer aktywności człowieka: mowy, zachowania, ruchu, środowiska, ubioru, muzyki, tańca, śpiewu, teatru, plastyki.

10. Tworzenie warunków pozwalających na bezpieczną, samodzielną eksplorację otaczającej dziecko przyrody, stymulujących rozwój wrażliwości i umożliwiających poznanie wartości oraz norm odnoszących się do środowiska przyrodniczego, adekwatnych do etapu rozwoju dziecka.

11. Tworzenie warunków umożliwiających bezpieczną, samodzielną eksplorację elementów techniki w otoczeniu, konstruowania, majsterkowania, planowania i podejmowania intencjonalnego działania, prezentowania wytworów swojej pracy.

12. Współdziałanie z rodzicami, różnymi środowiskami, organizacjami i instytucjami, uznanymi przez rodziców za źródło istotnych wartości, na rzecz tworzenia warunków umożliwiających rozwój tożsamości dziecka.

13. Kreowanie, wspólne z wymienionymi podmiotami, sytuacji prowadzących do poznania przez dziecko wartości i norm społecznych, których źródłem jest rodzina, grupa w przedszkolu, inne dorosłe osoby, w tym osoby starsze, oraz rozwijania zachowań wynikających z wartości możliwych do zrozumienia na tym etapie rozwoju.

14. Systematyczne uzupełnianie, za zgodą rodziców, realizowanych treści wychowawczych o nowe zagadnienia, wynikające z pojawienia się w otoczeniu dziecka zmian i zjawisk istotnych dla jego bezpieczeństwa i harmonijnego rozwoju.

15. Systematyczne wspieranie rozwoju mechanizmów uczenia się dziecka, prowadzące do osiągnięcia przez nie poziomu umożliwiającego podjęcie nauki w szkole.

16. Organizowanie zajęć – zgodnie z potrzebami – umożliwiających dziecku poznawanie kultury i języka mniejszości narodowej lub etnicznej lub języka regionalnego – kaszubskiego.

17. Tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających budowaniu zainteresowania dziecka językiem obcym nowożytnym, chęci poznawania innych kultur.¹

Dziecko w wieku przedszkolnym jest przygotowane do tego, aby pod kierunkiem osób dorosłych poznawać świat, zdobywać umiejętności, doskonalić posiadane sprawności. Całościowy rozwój dziecka wspierają rodzice, opiekunowie, nauczyciele. Realizują to poprzez opiekę, wychowanie oraz nauczanie dziecka. wsparcie ze strony dorosłych umożliwia dziecku poznanie własnych możliwości, zdobycie wiary we własne siły, zgromadzenie doświadczeń poprzez działanie. Rolą nauczyciela jest wspieranie dziecka w sytuacjach nauki, zabawy oraz wtedy, gdy pojawiają się trudności. Nauczyciel ma zapewnić poczucie bezpieczeństwa oraz zachęcić dziecko do współpracy.

1.3 Kompetencje kluczowe w odniesieniu do osiągnięć dziecka.

Dziecko w wieku przedszkolnym jest twórcze i ciekawe świata. Podejmuje różnorodne działania, eksperymentuje, poznaje otaczającą rzeczywistość polisensorycznie. Dzieci aktywnie uczestniczą w życiu rodzinnym, przedszkolnym, w środowisku społecznym i przyrodniczym. Podejmują zadania we wszystkich obszarach działalności. Zdobywają wiedzę, umiejętności, które stosują w działaniach, przejawiają konkretne postawy. Nauczyciel wspiera dziecko we wszystkich jego działaniach. Wyposaża je w kompetencje kluczowe, które towarzyszą człowiekowi przez całe życie. Proces ich kształtowania rozpoczyna się uczestnictwem dziecka w różnych formach edukacji przedszkolnej. Kompetencje kluczowe wspierają rozwój osobisty, włączają w życie społeczne, pomagają w samo-realizacji, zatrudnieniu. Stosując określenie „kompetencje kluczowe”, możemy powiedzieć, że jest to połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Wiedza to pojęcia, fakty, teorie, które pomagają zrozumieć określone zagadnienia. Umiejętności to zdolność korzystania z wiedzy, a postawa to gotowość do działania w określonych sytuacjach. Odpowiednie warunki i sposób realizacji podstawy programowej sprzyja kształtowaniu u dzieci kompetencji kluczowych. Odbywa się to poprzez organizację zajęć wspomagających rozwój dziecka, wykorzystywanie pobytu dziecka w przedszkolu na zajęcia kierowane i niekierowane, właściwe organizowanie zabawy w sali przedszkolnej i na placu zabaw. Wszystkie kompetencje kluczowe są jednakowo ważne. Nie da się wskazać kompetencji wiodącej, każda z nich ma swój udział w udanym życiu w społeczeństwie.

---

¹ Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego Dz.U. z dn. 14 lutego 2017 r. poz. 356.

Wyróżniono następujące kompetencje kluczowe:

1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.
2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności.
3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.
4. Kompetencje cyfrowe.
5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.
6. Kompetencje obywatelskie.
7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości.
8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji to zdolność rozumienia, wyrażania, tworzenia i interpretowania faktów. Dokonujemy tego w mowie, piśmie, wykorzystując obrazy, dźwięki. Jest to zdolność porozumiewania się z innymi ludźmi. Kompetencje te obejmują umiejętność czytania, pisania, rozumienia informacji pisemnych. Ważna jest umiejętność komunikowania się w mowie, piśmie, a także zdolność kontrolowania swojego sposobu komunikowania się.

Kompetencje w zakresie wielojęzyczności określają zdolność posługiwania się językami obcymi. Ważne jest umożliwienie dziecku doświadczenia inności i różnorodności językowej, kulturowej. Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym polega na prowadzeniu zabaw językowych, używaniu prostych zwrotów w języku obcym.

Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii jest to zdolność wykorzystywania myślenia i postrzegania matematycznego podczas zajęć matematycznych, ale również podczas rozwiązywania problemów życia codziennego. Kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych dotyczą rozwijania chęci poznawania świata przyrody na drodze obserwacji, eksperymentów z wykorzystaniem istniejącej wiedzy. Kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii to też rozumienie zmian spowodowanych działalnością człowieka.

Kompetencje cyfrowe to przede wszystkim odpowiednie korzystanie z technologii cyfrowych, które należy stosować do uczenia się, pracy oraz udziału w życiu społecznym. Ważne jest rozumienie w jaki sposób technologie cyfrowe mogą pomagać w komunikowaniu się, kreatywności. Zwraca się tutaj też uwagę na cyberbezpieczeństwo oraz problem własności intelektualnej.

Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się to zdolność do właściwego organizowania własnego procesu uczenia się, planowania swojej przyszłości zawodowej, zdolność do autorefleksji. Ma to również związek z umiejętnością pracy w zespole, odczuwania empatii oraz sposobem rozwiązywania problemów pojawiających się w grupie. Kompetencje te obejmują

mują również poszanowanie inności osób, z którymi współpracujemy, wyrabianie gotowości do pokonywania uprzedzeń, szukanie kompromisu.

Kompetencje obywatelskie to przygotowanie dzieci do bycia dobrymi obywatelami, którzy są wrażliwi na potrzeby innych. Ważne jest też ukazanie potrzeby wolontariatu, uczenie odpowiedzialności za drugiego człowieka, zachęcanie do podejmowania działań na rzecz wspólnego dobra. To również zdolność aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim.

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości to zdolność kreatywnego myślenia, rozwiązywania problemów, wcielania pomysłów w czyn. Kształtowanie w dziecku przekonania, że poradzi sobie w życiu, wykorzysta szanse i pomysły. W przedszkolu ważne jest zdobycie umiejętności planowania działań i wdrożenie do konsekwentnego ich realizowania, uczenie pracy samodzielnej i zespołowej.

Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej to wyrażanie własnych pomysłów, odczuwanie swojej roli w społeczeństwie. Dziecko uczy się wyrażania emocji korzystając z różnych środków ekspresji: muzyki, literatury, teatru. Ważne jest zachęcanie dzieci do brania udziału w inicjatywach związanych z poznawaniem i przeżywaniem kultury regionalnej i narodowej.

Kształtowanie kompetencji kluczowych w przedszkolu to wyposażenie dziecka w odpowiednią wiedzę oraz dostarczenie okazji, podczas których dziecko zdobędzie umiejętności, a także będzie miało możliwość działania, które ukształtują odpowiednie postawy. Przedstawione kompetencje kluczowe przyporządkowano do czterech obszarów rozwoju dziecka (fizycznego, społecznego, emocjonalnego, społecznego), które są zawarte w podstawie programowej wychowania przedszkolnego. Kształtowanie kompetencji kluczowych dziecka w wieku przedszkolnym jest zaspokojeniem jego naturalnych potrzeb. Zakresy kompetencji przenikają się. Ważne jest, aby nauczyciel zadbał o to, by były one spójne z aktywnością dziecka i aby wykorzystał on każdą sytuację do rozwijania kompetencji kluczowych. Znajomość charakterystyki każdej z ośmiu kompetencji pozwoli nauczycielowi w sposób świadomy i planowy rozwijać kompetencje kluczowe. Pozwoli dostosować metody i formy realizacji treści do możliwości dziecka, jego zasobu wiedzy, umiejętności, doświadczeń.

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
fizyczny	zgłasza potrzeby fizjologiczne, samodzielnie wykonuje podstawowe czynności higieniczne;	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.
	wykonuje czynności samoobsługowe: ubieranie się i rozbieranie, w tym czynności precyzyjne, np. zapinanie guzików, wiązanie sznurowadeł;	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.
	spożywa posiłki z użyciem sztućców, nakrywa do stołu i sprząta po posiłku;	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.
	komunikuje potrzebę ruchu, odpoczynku itp.;	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.
	uczestniczy w zabawach ruchowych, w tym rytmicznych, muzycznych, naśladowczych, z przyborami lub bez nich; wykonuje różne formy ruchu: bieżne, skoczne, z czworakowaniem, rzutne;	3.Kompetencje matematyczne orazkompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.
	inicjuje zabawy konstrukcyjne, majsterkuje, buduje, wykorzystując zabawki, materiały użytkowe, w tym materiał naturalny;	3.Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 7.Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
emocjonalny	<p>wykonuje czynności, takie jak: sprzątanie, pakowanie, trzymanie przedmiotów jedną ręką i oburącz, małych przedmiotów z wykorzystaniem odpowiednio ukształtowanych chwytów dłoni, używa chwytu pisarskiego podczas rysowania, kreślenia i pierwszych prób pisania;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 3.Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>wykonuje podstawowe ćwiczenia kształtujące nawyk utrzymania prawidłowej postawy ciała;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.</p>
	<p>wykazuje sprawność ciała i koordynację w stopniu pozwalającym na rozpoczęcie systematycznej nauki czynności złożonych, takich jak czytanie i pisanie.</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.</p>
	<p>rozpoznaje i nazywa podstawowe emocje, próbuje radzić sobie z ich przeżywaniem;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>szanuje emocje swoje i innych osób;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
	<p>przeżywa emocje w sposób umożliwiający mu adaptację w nowym otoczeniu, np. w nowej grupie dzieci, nowej grupie starszych dzieci, a także w nowej grupie dzieci i osób dorosłych;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>przedstawia swoje emocje i uczucia, używając charakterystycznych dla dziecka form wyrazu;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>rozstaje się z rodzicami bez lęku, ma świadomość, że rozstanie takie bywa dłuższe lub krótsze;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>rozróżnia emocje i uczucia przyjemne i nieprzyjemne, ma świadomość, że odczuwają i przeżywają je wszyscy ludzie;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>szuka wsparcia w sytuacjach trudnych dla niego emocjonalnie; wdraża swoje własne strategie, wspierane</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste,</p>

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
	przez osoby dorosłe lub rówieśników;	społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.
	zauważa, że nie wszystkie przeżywane emocje i uczucia mogą być podstawą do podejmowania natychmiastowego działania, panuje nad nieprzyjemną emocją, np. podczas czekania na własną kolej w zabawie lub innej sytuacji;	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.
	wczuwa się w emocje i uczucia osób z najbliższego otoczenia;	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.
	dostrzega, że zwierzęta posiadają zdolność odczuwania, przejawia w stosunku do nich życzliwość i troskę;	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6. Kompetencje obywatelskie. 7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości
	dostrzega emocjonalną wartość otoczenia przyrodniczego jako źródła satysfakcji estetycznej.	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
społeczny	przejawia poczucie własnej wartości jako osoby, wyraża szacunek wobec innych osób i przestrzegając tych wartości, nawiązuje relacje rówieśnicze;	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 6.Kompetencje obywatelskie. 7.Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości.
	odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do rodziny, narodu, grupy przedszkolnej, grupy chłopców, grupy dziewczynek oraz innych grup, np. grupy teatralnej, grupy sportowej;	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 6. Kompetencje obywatelskie. 7.Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości.
	posługuje się swoim imieniem, nazwiskiem, adresem;	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6. Kompetencje obywatelskie.
	używa zwrotów grzecznościowych podczas powitania, pożegnania, sytuacji wymagającej przeproszenia i przyjęcia konsekwencji swojego zachowania;	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6. Kompetencje obywatelskie.
	ocenia swoje zachowanie w kontekście podjętych czynności i zadań oraz przyjętych norm grupowych; przyjmuje, respektuje i tworzy zasady zabawy w grupie, współdziała z dziećmi w zabawie, pracach użytkowych, podczas odpoczynku;	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie. 7.Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości.
	nazywa i rozpoznaje wartości związane z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi, np. szacunek do dzieci i dorosłych, szacunek do ojczyzny, życzliwość okazywana dzieciom i dorosłym – obowiązkowość,	1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie. 8.Kompetencje w zakresie

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
<p>poznawczy</p>	<p>przyjaźń, radość;</p>	<p>świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>respektuje prawa i obowiązki swoje oraz innych osób, zwracając uwagę na ich indywidualne potrzeby;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie.</p>
	<p>obdarza uwagę inne dzieci i osoby dorosłe;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie.</p>
	<p>komunikuje się z dziećmi i osobami dorosłymi, wykorzystując komunikaty werbalne i pozawerbalne; wyraża swoje oczekiwania społeczne wobec innego dziecka, grupy.</p>	<p>1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności. 6. Kompetencje obywatelskie. 7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości.</p>
	<p>wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą komunikatów pozawerbalnych: tańca, intencjonalnego ruchu, gestów, impresji plastycznych, technicznych, teatralnych, mimicznych, konstrukcji i modeli z tworzyw i materiału naturalnego;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 2.Kompetencje w zakresie wielojęzyczności. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą języka mówionego, posługuje się językiem polskim w mowie zrozumiałej dla dzieci i osób</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 2.Kompetencje w zakresie wielojęzyczności. 3.Kompetencje matematyczne oraz kompetencje</p>

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
	<p>dorostych, mówi płynnie, wyraźnie, rytmicznie, poprawnie wypowiada ciche i głośne dźwięki mowy, rozróżnia głoski na początku i końcu w wybranych prostych fonetycznie słowach;</p>	<p>w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. 4.Kompetencje cyfrowe. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.</p>
	<p>odróżnia elementy świata fikcji od realnej rzeczywistości; byty rzeczywiste od medialnych, byty realistyczne od fikcyjnych;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 2.Kompetencje w zakresie wielojęzyczności. 3.Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. 4.Kompetencje cyfrowe. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>rozpoznaje litery, którymi jest zainteresowane na skutek zabawy i spontanicznych odkryć, odczytuje krótkie wyrazy utworzone z poznanych liter w formie napisów drukowanych dotyczące treści znajdujących zastosowanie w codziennej aktywności;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 2.Kompetencje w zakresie wielojęzyczności. 4. Kompetencje cyfrowe. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>odpowiada na pytania, opowiada o zdarzeniach z przedszkola, objaśnia kolejność zdarzeń w prostych historyjkach obrazkowych, układa historyjki obrazkowe, recytuje wierszyki, układa i rozwiązuje zagadki;</p>	<p>1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności. 3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. 6.Kompetencje obywatelskie. 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
	<p>wykonuje własne eksperymenty językowe, nadaje znaczenie czynnościom, nazywa je, tworzy żarty językowe i sytuacyjne, uważnie słucha i nadaje znaczenie swym doświadczeniom;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 2.Kompetencje w zakresie wielojęzyczności. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 7.Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości</p>
	<p>eksperymentuje rytmem, głosem, dźwiękami i ruchem, rozwijając swoją wyobraźnię muzyczną; słucha, odtwarza i tworzy muzykę, śpiewa piosenki, porusza się przy muzyce i do muzyki, dostrzega zmiany charakteru muzyki, np. dynamiki, tempa i wysokości dźwięku oraz wyraża ją ruchem, reaguje na sygnały, muzykuje z użyciem instrumentów oraz innych źródeł dźwięku; śpiewa piosenki z dziecięcego repertuaru oraz łatwe piosenki ludowe; chętnie uczestniczy w zbiorowym muzykowaniu; wyraża emocje i zjawiska pozamuzyczne różnymi środkami aktywności muzycznej; aktywnie słucha muzyki; wykonuje lub rozpoznaje melodie, piosenki i pieśni, np. ważne dla wszystkich dzieci w przedszkolu, np. hymn przedszkola, charakterystyczne dla uroczystości narodowych (hymn narodowy), potrzebne do organizacji uroczystości np. Dnia Babci i Dziadka, święta przedszkolaka (piosenki</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 2.Kompetencje w zakresie wielojęzyczności. 4.Kompetencje cyfrowe. 5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6.Kompetencje obywatelskie. 7.Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości 8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
	<p>okazjonalne) i inne; w skupieniu słucha muzyki;</p> <p>wykonuje własne eksperymenty graficzne farbą, kredką, ołówkiem, mazakiem itp., tworzy proste i złożone znaki, nadając im znaczenie, odkrywa w nich fragmenty wybranych liter, cyfr, kreśli wybrane litery i cyfry na gładkiej kartce papieru, wyjaśnia sposób powstania wykreślonych, narysowanych lub zapisanych kształtów, przetwarza obraz ruchowy na graficzny i odwrotnie, samodzielnie planuje ruch przed zapisaniem, np. znaku graficznego, litery i innych w przestrzeni sieci kwadratowej lub liniatury, określa kierunki i miejsca na kartce papieru;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.</p> <p>3.Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.</p> <p>5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.</p> <p>7.Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości</p> <p>8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>czyta obrazy, wyodrębnia i nazywa ich elementy, nazywa symbole i znaki znajdujące się w otoczeniu, wyjaśnia ich znaczenie;</p>	<p>1.Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.</p> <p>3.Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.</p> <p>5.Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.</p> <p>7.Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości</p> <p>8.Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>wymienia nazwę swojego kraju i jego stolicy, rozpoznaje symbole narodowe (godło, flaga, hymn), nazywa wybrane symbole związane z regionami Polski ukryte w podaniach, przysłowia, legendach, bajkach, np. o smoku</p>	<p>1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.</p> <p>2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności.</p> <p>6. Kompetencje obywatelskie.</p> <p>7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości.</p>

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
	wawelskim, orientuje się, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej;	
	wyraża ekspresję twórczą podczas czynności konstrukcyjnych i zabawy, zagospodarowuje przestrzeń, nadając znaczenie umieszczonym w niej przedmiotom, określa ich położenie, liczbę, kształt, wielkość, ciężar, porównuje przedmioty w swoim otoczeniu z uwagi na wybraną cechę;	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. 4. Kompetencje cyfrowe. 7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości. 8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.
	klasyfikuje przedmioty według: wielkości, kształtu, koloru, przeznaczenia, układa przedmioty w grupy, szeregi, rytmy, odtwarza układy przedmiotów i tworzy własne, nadając im znaczenie, rozróżnia podstawowe figury geometryczne (koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt);	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. 4. Kompetencje cyfrowe. 5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości 8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.
	eksperymentuje, szacuje, przewiduje, dokonuje pomiaru długości przedmiotów, wykorzystując np. dłoń, stopę, but;	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. 4. Kompetencje cyfrowe. 5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
	określa kierunki i ustala położenie przedmiotów w stosunku do własnej osoby, a także w stosunku do innych przedmiotów, rozróżnia stronę lewą i prawą;	<p>8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p> <hr/> <p>1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.</p> <p>3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.</p> <p>4. Kompetencje cyfrowe.</p> <p>5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.</p> <p>7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości</p> <p>8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	przelicza elementy zbiorów w czasie zabawy, prac porządkowych, ćwiczeń i wykonywania innych czynności, posługuje się liczebnikami głównymi i porządkowymi, rozpoznaje cyfry oznaczające liczby od 0 do 10, eksperymentuje z tworzeniem kolejnych liczb, wykonuje dodawanie i odejmowanie w sytuacji użytkowej, liczy obiekty, odróżnia liczenie błędne od poprawnego;	<p>1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.</p> <p>3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.</p> <p>4. Kompetencje cyfrowe.</p> <p>5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.</p> <p>7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości</p> <p>8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	posługuje się w zabawie i w trakcie wykonywania innych czynności pojęciami dotyczącymi następstwa czasu np. wczoraj, dzisiaj, jutro, rano, wieczorem, w tym nazwami pór roku, nazwami dni tygodnia i miesięcy;	<p>1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.</p> <p>3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.</p> <p>4. Kompetencje cyfrowe.</p> <p>5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie</p>

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
		umiejętności uczenia się. 7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości 8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.
	rozpoznaje modele monet i banknotów o niskich nominatach, porządkuje je, rozumie, do czego służą pieniądze w gospodarstwie domowym;	1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. 4. Kompetencje cyfrowe. 5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości 8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.
	posługuje się pojęciami dotyczącymi zjawisk przyrodniczych, np. tęcza, deszcz, burza, opadanie liści z drzew, sezonowa wędrówka ptaków, kwitnienie drzew, zamarzanie wody, dotyczącymi życia zwierząt, roślin, ludzi w środowisku przyrodniczym, korzystania z dóbr przyrody, np. grzybów, owoców, ziół;	1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. 4. Kompetencje cyfrowe. 5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości 8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.
	podejmuje samodzielną aktywność poznawczą np. oglądanie książek, zagospodarowywanie przestrzeni własnymi pomysłami konstrukcyjnymi, korzystanie z nowoczesnej technologii itd.;	1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
		<p>4. Kompetencje cyfrowe. 5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości 8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>wskazuje zawody wykonywane przez rodziców i osoby z najbliższego otoczenia, wyjaśnia, czym zajmuje się osoba wykonująca dany zawód;</p>	<p>1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6. Kompetencje obywatelskie. 7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości 8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>rozumie bardzo proste polecenia w języku obcym nowożytnym i reaguje na nie; uczestniczy w zabawach, np. muzycznych, ruchowych, plastycznych, konstrukcyjnych, teatralnych; używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności; powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki w grupie; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych, gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami;</p>	<p>1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności. 5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. 6. Kompetencje obywatelskie. 8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>
	<p>reaguje na proste polecenie w języku mniejszości narodowej lub etnicznej, używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie w zabawie i innych podejmo-</p>	<p>1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji. 2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności. 5. Kompetencje osobiste,</p>

OBSZAR ROZWOJU DZIECKA	OSIĄGNIĘCIA DZIECKA NA KONIEC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	ROZWIJANE KOMPETENCJE KLUCZOWE
	<p>wanych czynnościach: powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych wspieranych np. obrazkiem, rekwizytem, gestem; zna godło (symbol) swojej wspólnoty narodowej lub etnicznej;</p> <p>reaguje na proste polecenie w języku regionalnym – kaszubskim, używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie w zabawie i innych podejmowanych czynnościach: powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych wspieranych np. obrazkiem, rekwizytem, gestem, zna godło (symbol) swojej wspólnoty regionalnej – kaszubskiej.</p>	<p>społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.</p> <p>6. Kompetencje obywatelskie.</p> <p>8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p> <p>1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.</p> <p>2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności.</p> <p>5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.</p> <p>6. Kompetencje obywatelskie.</p> <p>8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.</p>

Rozdział 2

OBSZARY ROZWOJU DZIECKA ORAZ WYBRANE SPOSOBY REALIZACJI ZAWARTYCH W NICH TREŚCI Z WYKORZYSTANIEM SERIALU „RODZINA TREFLIKÓW”

2.1 Fizyczny obszar rozwoju dziecka

Sprawność fizyczna odgrywa ważną rolę w prawidłowym rozwoju dziecka we wszystkich jego sferach. W przedszkolu dziecko uczy się jak należy odżywiać się, dbać o higienę, poznaje sposoby aktywnego spędzania wolnego czasu. Zdrowe dziecko wykazuje naturalną potrzebę ruchu, chce biegać, pokonywać przeszkody. Dbając o prawidłowy rozwój fizyczny dziecka należy stworzyć bezpieczne warunki zabaw ruchowych, szczególnie na placu zabaw. W sali przedszkolnej w zależności od wieku dziecka proponujemy zabawy ruchowe, ćwiczenia poranne, zajęcia z gimnastyki w formie naśladowczej. Zalecane jest też wykorzystywanie w zajęciach ruchowych, różnorodnych przyborów oraz muzyki.

Wybrane sposoby realizacji treści z fizycznego obszaru rozwoju dziecka

- zabawy ruchowe uwzględniające różne formy ruchu: orientacyjno – porządkowe, bieżne, z elementem równowagi, z elementem czworakowania, z elementem skoku, z elementem rzutu, z elementem wspinania się – zabawy kształtują orientację w schemacie własnego ciała, doskonałą orientację w przestrzeni, ćwiczą pamięć,
- ćwiczenia poranne, ćwiczenia gimnastyczne – rozwijają ogólną sprawność ruchową, orientację przestrzenną, koordynację wzrokowo – ruchową,
- gry i zabawy na świeżym powietrzu – rozwijają ogólną sprawność fizyczną, uczą rywalizacji, ćwiczą umiejętność współdziałania w zespole,
- zabawy prowadzone Metodą Weroniki Sherborne – ćwiczą orientację w przestrzeni, koordynację ruchów, uczą współpracy w grupie,
- gimnastyka twórcza Rudolfa Labana – ćwiczenia są okazją do spontanicznej aktywności, pomagają rozładować nadmiar energii, wyciszają,
- ćwiczenia kształtujące nawyk utrzymania prawidłowej postawy ciała (w tym przeciwdziałanie płaskostopiu) – są elementem profilaktyki i korekcji wad postawy ciała,
- czynności samoobsługowe – wykonywanie czynności samoobsługowych na miarę własnych możliwości zaspokajają dążenie dziecka do samodzielności, wczesne kształtowanie czynności samoobsługowych pozwala na przekształcenie ich w nawyki.

2.2 Emocjonalny obszar rozwoju dziecka

Dziecko podczas pobytu w przedszkolu uczy się pozytywnych kontaktów z otoczeniem oraz rozpoznawania i nazywania emocji swoich i kolegów. Ważne też jest nauczenie dziecka rozwiązywania konfliktów w sposób społecznie akceptowany oraz przestrzegania ustalonego wspólnie kodeksu grupowego. Nauczyciel w czasie codziennej obserwacji dziecka podczas zabawy swobodnej, zajęć dydaktycznych, ma możliwość wychwycenia momentów dla dziecka trudnych (konflikty z rówieśnikami, zachowania nieadekwatne do sytuacji) i podjęcia odpowiednich działań pomocowych. Na szczególną uwagę zasługują dzieci nieśmiałe, o specjalnych potrzebach edukacyjnych, które same nie są w stanie poradzić sobie w grupie rówieśniczej. Potrzebują zachęty, wsparcia ze strony nauczyciela i grupy rówieśniczej. Wszystkie dzieci potrzebują chwaleń, zauważania pozytywnych zachowań. Pobyt dziecka w przedszkolu to czas zdobywania nowych doświadczeń, odnoszenia sukcesów, ale również czas porażek. Gry i zabawy ze współzawodnictwem są okazją do odnoszenia sukcesów i porażek. Takie doświadczenia kształtują odporność emocjonalną dziecka. Dzieci uczą się panowania nad złością, zauważają, że zwycięstwo lub porażka może dotyczyć każdego gracza.

Wybrane sposoby realizacji treści z emocjonalnego obszaru rozwoju dziecka

- prace plastyczne – dają możliwość wyrażenia swoich emocji, uczuć, rozwijają wyobraźnię (wykonywanie prac plastycznych, których bohaterami są Trefliki, z wykorzystaniem różnych technik plastycznych),
- wystawa prac dzieci – obserwacja wszystkich prac sprzyja wyrażaniu odczuć związanych z prezentowanymi pracami,
- zabawy tematyczne – umożliwiają dziecku odgrywanie ról, pozwalają na wyrażanie emocji (odgrywanie ról bohaterów Rodziny Treflików),
- inscenizacje, zabawy pantomimiczne – rozwijają wyobraźnię, budzą wiarę we własne siły, uczą współdziałania w zespole (przedstawianie postaci z Rodziny Treflików),
- wykonywanie prac użytecznych – wywołuje pozytywne emocje związane ze sprawianiem komuś przyjemności (upominki rodzicom, dziadkom),
- zabawy badawcze – wywołują emocje wiążące się z samodzielnym dokonywaniem odkryć,
- utwory literatury (opowiadania, wiersze) – umożliwiają dziecku dokonywanie oceny zachowania bohatera, wczucie się w jego rolę (słuchanie zawartych w przewodnikach metodycznych wierszy, opowiadań, których bohaterami są Trefliki, oglądanie filmu „Rodzina Treflików”),

- historyjki obrazkowe – dają dziecku możliwość wyjaśnienia przyczyny i skutku zachowania, podania przykładu właściwego zachowania (wykorzystanie historyjek obrazkowych o Treflikach).

2.3 Społeczny obszar rozwoju dziecka

Przedszkole przygotowuje dzieci do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Umożliwia zaspokojenie potrzeby kontaktu z innymi dziećmi. Dziecko rozwija swoje doświadczenia społeczne i emocjonalne. Podstawową formą działalności dziecka w wieku przedszkolnym jest zabawa. Odgrywa ona ważną rolę w kształtowaniu relacji społecznych. Wymaga od dziecka przestrzegania ustalonych zasad, uczy określonych form zachowania, dzielenia się zabawkami, panowania nad własnymi emocjami, rozpoznawania co jest dobre, a co złe.

Wybrane sposoby realizacji treści ze społecznego obszaru rozwoju dziecka

- zabawy indywidualne – służą dostrzeganiu przez dziecko swoich możliwości, pozwalają na rozwój relacji koleżeńskich,
- prace w grupie – uczą dzieci współpracy w planowaniu i realizowaniu zadania,
- gry dydaktyczne – uczą przestrzegania ustalonych zasad i reguł,
- zabawy tematyczne – umożliwiają odtwarzanie ról społecznych (odtworzenie postaci Treflików),
- słuchanie bajek, opowiadań, wierszy – pozwala na poznanie różnych sytuacji z życia społecznego, umożliwia dokonywanie oceny bohaterów (słuchanie wierszy, opowiadań o Treflikach),
- scenki dramatyczne – umożliwiają dzieciom odegranie konkretnych sytuacji, zaprezentowanie różnych emocji (odgrywanie scenek na temat życia Treflików),
- inscenizacje i przedstawienia – dzieci uczą się wiary we własne możliwości, przestrzegania zasad pracy w zespole, mają możliwość zaprezentowania swoich umiejętności przed publicznością,
- dyżury – uczą sumiennego wykonywania obowiązków, odpowiedzialności za podjęte działania.

2.4 Poznawczy obszar rozwoju dziecka

Dzieciom w wieku przedszkolnym należy stwarzać okazje do wielozmysłowego poznawania świata. Poprzez działanie dziecko rozwija procesy poznawcze. Doświadczenia zdobyte podczas zabawy, zajęć dydaktycznych, prac porządkowych oraz spotkań organizowanych z różnych okazji, sprzyjają tworzeniu przez dzieci wyobrażeń o otaczającym świecie. Przedszkole wspomaga dzieci w rozwijaniu uzdolnień oraz czynności intelektualnych potrzebnych w dalszej edukacji. Stwarza warunki do nauki i zabawy uwzględniając potrzeby i możliwości wszystkich dzieci.

Wybrane sposoby realizacji treści z poznawczego obszaru rozwoju dziecka

- praca z utworem literackim (wiersz, opowiadanie) – umożliwia wypowiedzanie się na temat utworu, rozwija wyobraźnię, pamięć, wzbogaca wiedzę, uczy wyciągania wniosków (wypowiedzi na temat zachowania Treflików, słuchanie wierszy, opowiadań),
- historyjki obrazkowe – rozwijają myślenie przyczynowo – skutkowe, wyobraźnię, umożliwiają wypowiedzanie się na określony temat (opowiadanie historyjek obrazkowych, których bohaterami są Trefliki),
- praca z ilustracją (obrazkiem) – pobudza do obserwacji, doskonali percepcję wzrokową, rozwija mowę, ułatwia wprowadzanie nazw przedmiotów, utrwała znajomość nazw przedmiotów znanych (wypowiedzi na temat wyglądu Treflików, szukanie różnic występujących na obrazkach),
- zabawy dydaktyczne – umożliwiają dziecku wyodrębnienie cech przedmiotów, ich porównanie i grupowanie, służą one również utwaleniu poznanych wiadomości,
- gry dydaktyczne – doskonalą umiejętność liczenia, umożliwiają poznanie znaczenia symboli, kształtują odporność emocjonalną,
- zabawy badawcze – zachęcają do wnikliwej obserwacji, umożliwiają wyciągnięcie wniosków z obserwowanych badań, sprzyjają rozwijaniu logicznego myślenia,
- zabawy konstrukcyjne – rozwijają wyobraźnię przestrzenną, postawę twórczą (budowanie domu Treflików, zabawek),
- zabawy ruchowe – ćwiczą pamięć, uczą zasad,
- zabawy tematyczne – umożliwiają odgrywanie ról dorosłych (odgrywanie ról bohaterów filmu „Rodzina Treflików”),
- zabawy manipulacyjne – służą usprawnianiu motoryki,
- ćwiczenia graficzne – kształtują płynność ruchów, zmniejszają napięcie mięśniowe, kształtują koordynację wzrokowo – ruchową (ozdabianie ramek z Treflikiem, rysowanie po śladzie),
- uroczystości organizowane w przedszkolu – ćwiczą pamięć, uczą planowania pracy w grupie,
- rozwiązywanie i układanie zagadek – rozwijają logiczne myślenie, uwagę, wyobraźnię, spostrzegawczość (układanie zagadek na temat bohaterów Rodziny Treflików),
- wycieczki, spacer – pozwalają na obserwację naturalnego środowiska, wywołują chęć poznawania nowych rzeczy, uczą zadawania pytań,
- rymowanki – służą utwalaniu kolejności dni tygodnia, pór roku, miesięcy,
- kąciki książki – obcowanie z książką rozwija zainteresowania czytelnicze, wyobraźnię, wzbogaca zasób słownictwa dziecka, wywołuje chęć nauki czytania i pisanie, rozwija myślenie przyczynowo – skutkowe, zachęca do wypowiedzania się,

- gry, loteryjki – wdrażają do przestrzegania ustalonych zasad, rozwijają logiczne myślenie, spostrzegawczość,
- prace plastyczne – doskonalą sprawność manualną, ćwiczą koordynację wzrokowo – ruchową, uczą nowych technik plastycznych, ćwiczą pamięć, uczą orientacji na kartce, (prace na temat przygód Treflików z wykorzystaniem różnorodnych technik plastycznych),
- ćwiczenia ortofoniczne – służą usprawnianiu narządów mowy,
- śpiewanie piosenek – ćwiczy pamięć, słuch, służy umuzykalnianiu dzieci (śpiewanie piosenek o Treflikach zawartych w scenariuszach z wykorzystaniem tablic magnetycznych oraz piosenek z serialu „Rodzina Treflików”),
- opowieść ruchowa – dzieci rozwijają postawę twórczą, są aktywne,
- nauka tańca – dzieci rozwijają się ruchowo, ćwiczą pamięć, płynność ruchów,
- słuchanie utworów muzycznych – rozwija się umiejętność skupiania uwagi, uwrażliwia dzieci na piękno muzyki (słuchanie piosenek z serialu „Rodzina Treflików”),
- baśnie, legendy – dzieci poznają przeszłość ojczyzny, kształtuje się postawa patriotyczna,
- filmy, wystawy, fotografie – umożliwiają poznanie ciekawych miejsc Polski i świata (oglądanie wybranych odcinków filmu „Rodzina Treflików”),
- kąciki regionalne – ułatwiają poznanie regionu, w którym dziecko mieszka.

Rozdział 3 TREŚCI PROGRAMOWE ORAZ OSIĄGNIĘCIA DZIECKA

Przedstawiając osiągnięcia dziecka dokonano podziału na grupy wiekowe 3 – 4 latków, 5 – latków, 6 – latków. Korzystając z poniższej tabeli nauczyciel dostosowuje treści do grupy dzieci, z którymi pracuje. Uwzględnia ich potrzeby, możliwości i zainteresowania.

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
Fizyczny 1. zgłasza potrzeby fizjologiczne, samodzielnie wykonuje podstawowe czynności higieniczne;	- sygnalizuje potrzeby fizjologiczne - myje ręce przed posiłkami, po pobycie w toalecie i zabawach na podwórku - podejmuje próby samodzielnego mycia zębów	- rozbiera się i ubiera przed zafatwieniem i po zafatwieniu potrzeby fizjologicznej - samodzielnie myje ręce mydłem - dba o czystość nosa	- rozumie, co to znaczy dbać higienę osobistą - odkręca i zakręca kran - myje ręce mydłem - samodzielnie myje zęby
2. wykonuje czynności samoobsługowe: ubieranie się i rozbieranie, w tym czynności precyzyjne, np. zapinanie guzików, wiązanie sznurowadeł;	- rozbiera się, zdejmuje buty - rozpina guziki - układa ubrania w odpowiednim miejscu w szatni - zakłada buty z pomocą nauczyciela	- ubiera się i rozbiera, zakłada i zdejmuje buty - rozpina i zapina guziki - utrzymuje w czystości odzież i obuwie - rozpoznaje swoje rzeczy wśród innych	- wiąże sznurowadła - stosuje prawidłową kolejność przy ubieraniu się, dba o rzeczy osobiste - ubiera się odpowiednio do panujących warunków atmosferycznych - zwraca uwagę na estetyczny wygląd
3. spożywa posiłki z łożkiem, nakrywa do stołu i sprząta po posiłku;	- podczas posiłków posługuje się łożkiem - zna zasady zachowania podczas spożywania posiłków - rozumie potrzebę spożywania warzyw i owoców - wyrzuca śmieci do kosza	- posługuje się łożką i widelcem - nakrywa do stołu - zna i stosuje się do zasad obowiązujących podczas spożywania posiłków - rozumie konieczność ograniczania słodyczy - potrafi przewyciężyć niechęć do probowania nieznanych potraw - dokładnie przeżuwa jedzenie - potrafi przygotować proste kanapki - segreguje odpady	- sprawnie posługuje się sztućcami - korzysta z serwetek - nakrywa do stołu i sprząta po posiłku - pełni obowiązki dyżurnego - wykazuje inicjatywę w porządkowaniu sali - potrafi wymienić zdrowe produkty oraz te, których spożycie należy ograniczyć - zna sposoby przechowywania żywności - potrafi nalać napój do szklanki

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
4. komunikuje potrzebę ruchu, odpoczynku itp.;	<ul style="list-style-type: none"> - sygnalizuje potrzebę relaksu, korzysta z poobiedniego odpoczynku - sygnalizuje nauczycielowi złe samopoczucie - używa umiarkowanego głosu 	<ul style="list-style-type: none"> - odpoczywa przy muzyce relaksacyjnej, słucha bajek - rozumie konieczność przyjmowania leków w czasie choroby - zna nazwy zawodów osób zajmujących się chorym (lekarz, pielęgniarka, ratownik medyczny) - porozumiewa się z rówieśnikami umiarkowanym głosem 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie potrzebę odpoczynku jako jednego z elementów zdrowego stylu życia - dostępuje w swoim otoczeniu osoby chore - zna wybrane specjalności lekarskie (okulista, laryngolog, stomatolog, pediatra) - rozumie rolę lekarza w procesie diagnozowania choroby i powracania do zdrowia - rozumie szkodliwy wpływ hafasu na zdrowie człowieka
5. uczestniczy w zabawach ruchowych, w tym rytmicznych, muzycznych, naśladowczych, z przyborami lub bez nich; wykonuje różne formy ruchu: bieżne, skoczne, z czworakowaniem, rzutne;	<ul style="list-style-type: none"> - uczestniczy w spacerach, zabawach na placu zabaw, zabawach ruchowych: orientacyjno – porządkowych, bieżnych, z elementem czworakowania, skoku - uczestniczy w zabawach rytmicznych, opowieściach ruchowych - próbuje samodzielnie organizować czas na placu zabaw 	<ul style="list-style-type: none"> - uczestniczy w spacerach, ćwiczeniach gimnastycznych, zabawach ruchowych: orientacyjno – porządkowych, bieżnych, z elementem czworakowania, skoku, podskoku, rzutu, chwywania, z elementem toczenia - zna zasady bezpiecznej zabawy - zna sporty letnie i zimowe - samodzielnie podejmuje aktywność ruchową na placu zabaw 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie znaczenie ruchu dla zdrowia człowieka - organizuje zabawy ruchowe - wykonuje improwizacje ruchowe do muzyki - podejmuje sportową rywalizację, akceptuje wynik rywalizacji - współdziała z rówieśnikami podczas samodzielnie organizowanych zabaw ruchowych - zna zasady bezpiecznej zabawy i przestrzega ustalonych zasad
6. inicjuje zabawy konstrukcyjne, majsterku-	<ul style="list-style-type: none"> - uczestniczy w zabawach konstrukcyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - uczestniczy w zabawach konstrukcyjnych, podczas których wykorzystuje 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy konstrukcje według instrukcji i według własnego pomysłu

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
je, buduje, wykorzystując zabawki, materiały użytkowe, w tym materiał naturalny;	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy budowle z różnorodnych materiałów (klocki, piasek) - łączy elementy za pomocą kleju - wie do czego służą nożyczki 	<ul style="list-style-type: none"> zdobytą wcześniej wiedzę (łączenie różnorodnych pasujących do siebie elementów wg. instrukcji) - tworzy z materiału przyrodniczego- łączy elementy za pomocą kleju, taśmy, zszywacza - porządkuje stanowisko pracy - wie do czego służą młotek, gwoździe, papier ścierny 	<ul style="list-style-type: none"> - wybiera rodzaj materiału do tworzenia oraz potrzebne do tego narzędzia - nazywa wykonywane podczas tworzenia czynności - współdziała z rówieśnikami podczas porządkowania stanowiska pracy - rozróżnia materiały: metal, drewno, szkło
7. wykonuje czynności, takie jak: sprzątanie, pakowanie, trzymanie przedmiotów jedną ręką i oburącz, matych przedmiotów z wykorzystaniem odpowiednio ukształtowanych chwytów dłoni, używa chwytu pisarskiego podczas rysowania, kreślenia i pierwszych prób pisania;	<ul style="list-style-type: none"> - porządkuje zabawki, odkłada je na wyznaczone w sali miejsce - wykonuje rzuty do celu - chwyt i toczy przedmioty - wykonuje czynności wymagające użycia dłoni: lepienie z plasteliny, modeliny, rwanie papieru, bibuły - przekłada przedmioty z ręki do ręki - rysuje kredkami - maluje palcami, całą dłonią, wata, gąbką - stempluje korkiem - prawidłowo trzyma kredkę 	<ul style="list-style-type: none"> - porządkuje, segreguje zabawki - wykonuje rzuty do celu prawą i lewą ręką - chwyt i toczy przedmioty - manipuluje przedmiotami - przekładając je z ręki do ręki - wykonuje czynności wymagające użycia dłoni: lepienie z materiałów plastycznych, wycinanie, wydzieranie - przekłada drobne przedmioty z naczynia do naczynia za pomocą spinaczy do bielizny, pęsety, łyżki - rysuje świecą, patykami - maluje pędzlem - kalkuje - używa chwytu pisarskiego podczas rysowania, kreślenia - rysuje według wzoru 	<ul style="list-style-type: none"> - z własnej inicjatywy porządkuje zabawki, - rozumie konieczność utrzymania porządku w swoim otoczeniu - samodzielnie podejmuje próby wycinania, wydzierania i tworzenia prac plastycznych według własnego pomysłu - rysuje szlaczki, ornamenty, łączy punkty - tworzy makietę budynków, ulic z wykorzystaniem surowców wtórnych - pisze po śladzie - pisze samodzielnie szlaczki literopodobne na różnej fakturze - kreśli elementy literopodobne różnej wielkości - rysuje „pod dyktando”

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
8. wykonuje podstawowe ćwiczenia kształtujące nawyk utrzymania prawidłowej postawy ciała;	<ul style="list-style-type: none"> - uczestniczy w zabawach ruchowych ćwiczących różne partie mięśni - prawidłowo siedzi na krześle i na dywanie (siad skrzyżny) 	<ul style="list-style-type: none"> - kreśli elementy literopodobne - wykonuje precyzyjne ruchy dłoni (zbieranie drobnych elementów, ubieranie lalek) 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo planuje i zapelnia przestrzeń papieru o różnym formacie - podejmuje pierwsze próby pisania
9. wykazuje sprawność ciała i koordynację w stopniu pozwalającym na rozpoczęcie systematycznej nauki czynności złożonych, takich jak czytanie i pisanie.	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje czynności manipulacyjne (lepienie, rwanie, zgniatanie papieru, nawlekanie koralik) - ćwiczy koordynację wzrokowo – ruchową (układanie puzzli) - prawidłowo trzyma kredkę - nabywa sprawność manualną poprzez lepienie z plasteliny, rwanie papieru - kreśli w powietrzu koła, linie proste od góry do dołu, fale - naśladuje ruchy wykonywane przez nauczyciela - odwarza ruchem ciała sposób poruszania się zwierząt - uczestniczy w zabawach 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje proponowane przez nauczyciela ćwiczenia ruchowe - pokonuje przeszkody (tor przeszkód) 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje ćwiczenia proponowane przez nauczyciela, proponuje własne ćwiczenia - zachowuje koordynację podczas biegu, skoków
	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje czynności manipulacyjne (lepienie z różnych mas plastycznych, wydzieranie papieru, cięcie po wyznaczonej linii) - ćwiczy koordynację wzrokowo – ruchową (układanie puzzli, powtarzanie ruchów nauczyciela lub innego dziecka) - koloruje prawidłowo trzymając narzędzie pisarskie - kreśli elementy literopodobne na różnych płaszczyznach - rysuje elementy według wzoru, kalkuje - właściwie gospodaruje przestrzenią kartki - określa górę i dół kartki, prawą 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje czynności manipulacyjne (lepienie, wydzieranie, zgniatanie papieru jedna ręką, cięcie po linii, wycinanie wzorów) - ćwiczy koordynację wzrokowo – ruchową (układanie puzzli, powtarzanie ruchów nauczyciela, innego dziecka, proponowanie własnych układowych ruchowych) - poprawnie posługuje się przyborami do pisania - zachowuje kierunek pisania od strony lewej do prawej - kreśli elementy w ograniczonej przestrzeni (linie pionowe, poziome, ukośne, faliste) - rysuje elementy „pod dyktando” 	

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
Emocjonalny 1. rozpoznaje i nazywa podstawowe emocje, próbuje radzić sobie z ich przeżywaniem;	<p>ruchowych, wykonuje czynności samoobsługowe rozwijające sprawność całego ciała</p> <p>- podejmuje próby nazywania swoich emocji – radość, smutek, złość</p>	<p>i lewą stronę</p> <ul style="list-style-type: none"> - powtarza ruchy nauczyciela i innych dzieci - uczestniczy w zabawach ruchowych, ćwiczeniach gimnastycznych rozwijających sprawność ciała - rozpoznaje i zapamiętuje co jest przedstawione na obrazkach <p>- podejmuje próby zrozumienia własnego zachowania</p> <ul style="list-style-type: none"> - podejmuje próby określenia swoich emocji - rozpoznaje przedstawiony symbolicznie smutek, radość, złość, strach 	<ul style="list-style-type: none"> - właściwie gospodaruje przestrzenią dużej i małej kartki - wykonuje ćwiczenia gimnastyczne proponowane przez nauczyciela, zgłasza własne propozycje ćwiczeń rozwijających sprawność całego ciała <p>- rozpoznaje zmiany uczuć w różnych okolicznościach</p> <ul style="list-style-type: none"> - nazywa i wyraża uczucia za pomocą różnych środków wyrazu - wyraża uczucia w sposób, który nie rani innych - potrafi kontrolować własne zachowania
2. szanuje emocje swoje i innych osób;	<p>- próbuje odróżnić emocje pozytywne od negatywnych</p>	<p>- próbuje rozpoznawać i nazywać emocje przyjemne i nieprzyjemne u siebie i innych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie, że każdy czasem jest smutny, wesoły, zły - akceptuje wszystkie emocje – również trudne – u siebie i innych
3. przeżywa emocje w sposób umożliwiający mu adaptację w nowym otoczeniu, np. w nowej grupie dzieci, nowej grupie starszych dzieci, a także w nowej grupie	<p>- wyraża emocje w sposób werbalny i niewerbalny</p>	<p>- próbuje opanować silnie działające emocje</p> <ul style="list-style-type: none"> - stara się opanować działanie pod wpływem impulsu - prosi innych o pomoc 	<ul style="list-style-type: none"> - umie rozładować negatywne emocje w sposób akceptowany społecznie - akceptuje grupę rówieśniczą

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>dzieci i osób dorosłych; 4. przedstawi swoje emocje i uczucia, używając charakterystycznych dla dziecka form wyrazu;</p>	<p>- wyraża emocje poprzez ruch</p>	<p>- wyraża swoje emocje przy pomocy technik teatralnych, plastycznych</p>	<p>- wyraża emocje za pomocą technik plastycznych, dramowych</p>
<p>5. rozstaje się z rodzicami bez lęku, ma świadomość, że rozstanie takie bywa dłuższe lub krótsze;</p>	<p>- przy pomocy rodziców i nauczyciela podejmuje próby radzenia z rozstaniem z rodzicami</p>	<p>- czuje się bezpiecznie podczas pobytu w przedszkolu</p>	<p>- samodzielnie radzi sobie z rozstaniem</p>
<p>6. rozróżnia emocje i uczucia przyjemne i nieprzyjemne, ma świadomość, że odczuwają i przeżywają je wszyscy ludzie;</p>	<p>- nazywa emocje wyrażone przez innych, pokazane na ilustracji – radość, smutek, złość</p>	<p>- wspólczuje osobom smutnym - cieszy się wspólnie z kolegami</p>	<p>- rozpoznaje swoje mocne i słabe stroje - zna emocje i uczucia przyjemne – radość, miłość, przywiązanie i nieprzyjemne – złość, gniew, niechęć, wstyd</p>
<p>7. szuka wsparcia w sytuacjach trudnych dla niego emocjonalnie; wdraża swoje własne strategie, wspierane przez osoby dorosłe lub rówieśników;</p>	<p>- zwraca się o pomoc do nauczyciela i innych osób dorosłych pracujących w przedszkolu</p>	<p>- preferuje kontakt z wybranymi dziećmi - prosi o pomoc nauczyciela i kolegów</p>	<p>- wyraża swoje emocje poprzez prace plastyczne, zabawy muzyczne - ma ograniczone zaufanie do osób nieznajomych</p>
<p>8. zauważa, że nie wszystkie przeżywane</p>	<p>- czeka na swoją kolej podczas gier i zabaw</p>	<p>- ćwiczy cierpliwość - wyraża emocje w bezpieczny sposób</p>	<p>- zna i stosuje sposoby rozładowania nieprzyjemnych emocji</p>

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>emocje i uczucia mogą być podstawą do podejmowania natychmiastowego działania, panuje nad nieprzyjemną emocją, np. podczas czekania na własną kolej w zabawie lub innej sytuacji;</p> <p>9. wczuwa się w emocje i uczucia osób z najbliższego otoczenia;</p> <p>10. dostrzega, że zwierzęta posiadają zdolność odczuwania, przejawia w stosunku do nich życzliwość i troskę;</p> <p>11. dostrzega emocjonalną wartość otoczenia przyrodniczego jako źródła satysfakcji estetycznej.</p>	<p>- odróżnia dobro od zła na przykładzie filmu, literatury</p> <p>- dostrzega w swoim otoczeniu zwierzęta</p> <p>- wie, że zwierzęta to żywe istoty</p> <p>- uczestniczy w spacerach, wycieczkach</p>	<p>(np. zginiatanie kartki, rysowanie złości)</p> <p>- pociesza osoby smutne</p> <p>- potrafi nazwać emocje innych osób</p> <p>- wie, że zwierzęta potrzebują opieki</p> <p>- zna potrzeby zwierząt domowych</p> <p>- wie, że człowiek jest częścią przyrody</p> <p>- rozpoznaje dźwięki przyrody (śpiew ptaków, szum wiatru)</p>	<p>- właściwie reaguje na sukcesy i porażki</p> <p>- właściwie reaguje na przejawy emocji innych osób</p> <p>- dba o rośliny i zwierzęta w najbliższym otoczeniu</p> <p>- jest wrażliwe na krzywdę zwierząt</p> <p>- wie co robi weterynarz</p> <p>- zachowuje właściwą postawę wobec przyrody, szanuje ją</p> <p>- odczuwa radość w obcowaniu z przyrodą</p>

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>Spofeczny</p> <p>1. przejawia poczucie własnej wartości jako osoby, wyraża szacunek wobec innych osób i przestrzegając tych wartości, nawiązuje relacje rówieśnicze;</p> <p>2. odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do rodziny, narodu, grupy przedszkolnej, grupy chłopców, grupy dziewczynek oraz innych grup, np. grupy teatralnej, grupy sportowej;</p> <p>3. posługuje się swoim imieniem, nazwiskiem, adresem;</p> <p>4. używa zwrotów grzecznościowych podczas powitania, pożegnania, sytuacji wymagającej przeprosze-</p>	<ul style="list-style-type: none"> - posiada wiedzę o sobie i najbliższych sobie osobach (mama, tata, siostra, brat, dziadek, babcia) - zna osoby pracujące w przedszkolu (nauczyciel, woźna, kucharka) 	<ul style="list-style-type: none"> - zna imiona rówieśników - dzieli się zabawkami z innymi dziećmi - szanuje pracę osób dorosłych 	<ul style="list-style-type: none"> - ze zrozumieniem odnosi się do problemów innych - szanuje wytwory pracy innych osób w zabawie - ma bliskich kolegów
<p>2. odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do rodziny, narodu, grupy przedszkolnej, grupy chłopców, grupy dziewczynek oraz innych grup, np. grupy teatralnej, grupy sportowej;</p> <p>3. posługuje się swoim imieniem, nazwiskiem, adresem;</p> <p>4. używa zwrotów grzecznościowych podczas powitania, pożegnania, sytuacji wymagającej przeprosze-</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wie, że jest członkiem rodziny - identyfikuje się z grupą chłopców, dziewczynek - dostrzega różnice płci 	<ul style="list-style-type: none"> - mówi o swoich zainteresowaniach - zna imiona członków swojej rodziny - zna imiona kolegów, zwraca się do nich po imieniu - słucha nagrań zespołów ludowych ze swojego regionu - wykonuje album o swojej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> - szanuje tradycje rodzinne, narodowe - zna imiona pracowników przedszkola, wie jaka jest ich rola i obowiązki - opowiada o wydarzeniach i tradycjach rodzinnych - śpiewa piosenki ludowe
<p>3. posługuje się swoim imieniem, nazwiskiem, adresem;</p> <p>4. używa zwrotów grzecznościowych podczas powitania, pożegnania, sytuacji wymagającej przeprosze-</p>	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi podać swoje imię i nazwisko, adres zamieszkania 	<ul style="list-style-type: none"> - wita się z dziećmi i dorosłymi, żegna się z nimi - przeprasza, dziękuje, prosi - odpowiednio do zaistniałej sytuacji 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje swoje imię, nazwisko, adres zamieszkania (miasto, ulica, numer domu) - wie komu można podać informacje o sobie i swojej rodzinie - prawidłowo stosuje zwroty grzecznościowe w różnych sytuacjach - rozwiązuje konflikty w sposób akceptowany społecznie - przyznaje się do winy, z pokorą

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>nia i przyjęcia konsekwencji swojego zachowania;</p> <p>5. ocenia swoje zachowanie w kontekście podjętych czynności i zadań oraz przyjętych norm grupowych; przyjmuje, respektuje i tworzy zasady zabawy w grupie, współdziała z dziećmi w zabawie, pracach użytkowych, podczas odpoczynku;</p> <p>6. nazywa i rozpoznaje wartości związane z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi, np. szacunek do dzieci i dorosłych, szacunek do ojczyzny, życzliwość okazywana dzieciom i dorosłym – obowiązkowość, przyjaźń, radość</p> <p>7. respektuje prawa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - bawi się z innymi dziećmi - właściwie odnosi się do dorosłych i rówieśników - aktywnie uczestniczy w zajęciach organizowanych przez nauczyciela - chętnie odpoczywa 	<ul style="list-style-type: none"> - sumiennie wypełnia obowiązki dyżurnego - bawi się wspólnie z innymi dziećmi - pomaga innym dzieciom - przestrzega zasad zgodnego współdziałania w grupie - uczestniczy w zabawach relaksacyjnych 	<p>ponosi konsekwencje swojego zachowania</p> <ul style="list-style-type: none"> - słucha innych - uczestniczy w tworzeniu zasad postępowania w grupie - przestrzega kodeksu grupowego - współdziała w grupie - przewiduje skutki podejmowanych działań - tworzy własne zasady podczas zabaw swobodnych - rozumie, że odpoczynek jest ważny dla jego zdrowia
<p>6. nazywa i rozpoznaje wartości związane z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi, np. szacunek do dzieci i dorosłych, szacunek do ojczyzny, życzliwość okazywana dzieciom i dorosłym – obowiązkowość, przyjaźń, radość</p> <p>7. respektuje prawa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - odnosi się z szacunkiem do dorosłych - uczestniczy w uroczystościach z okazji świąt narodowych - ma bliskich kolegów - rozpoznaje dobre i złe zachowanie 	<ul style="list-style-type: none"> - szanuje inne dzieci i dorosłych - uczestniczy w uroczystościach z okazji świąt narodowych - pociesza osoby, które doznały porażki 	<ul style="list-style-type: none"> - respektuje inność ludzi - szanuje innych ludzi - jest uczynne, koleżeńskie, prawdomówne - potrafi chwalić inne dzieci - cieszy się z sukcesów innych - demonstrowuje szacunek do ojczyzny (mówi „kocham Polskę”) - zna polskie tradycje, zwyczaje
	<ul style="list-style-type: none"> - wie, że ma prawa i obowiązki i zna 	<ul style="list-style-type: none"> - zna swoje prawa i obowiązki 	<ul style="list-style-type: none"> - niesie pomoc innym dzieciom

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
i obowiązki swoje oraz innych osób, zwracając uwagę na ich indywidualne potrzeby;	niektóre z nich - prowadzi rozmowę z innymi dziećmi	- mówi komplementy i przyjmuje je - mówi o swoich potrzebach	- dba o bezpieczeństwo swoje i innych dzieci - jest tolerancyjne wobec osób słabszych, niepełnosprawnych
8. obdarza uwagę inne dzieci i osoby dorosłe;	- prowadzi rozmowę z rówieśnikami i osobami dorosłymi najbliższego otoczenia - rozumie i wykonuje polecenia dorosłych	- okazuje zainteresowanie problemami innych dzieci - mówi o trudnościach napotykanym w czasie zabawy, zajęć - wyraża swoje oczekiwania wobec innych dzieci	- włącza się do rozmowy w odpowiednim momencie - cieszy się z sukcesów kolegów
9. komunikuje się z dziećmi i osobami dorosłymi, wykorzystując komunikaty werbalne i pozawerbalne; wyraża swoje oczekiwania społeczne wobec innego dziecka, grupy.	- słucha i rozumie wypowiedzi innych - odpowiada uśmiechem na uśmiech innych - nazywa osoby oraz wykonywane przez nie czynności	- podchodzi do grupy dzieci - nie przeszkadza w rozmowie - formułuje wielozdaniowe wypowiedzi - wie jak należy zachować się w miejscach publicznych	- współdziela w grupie - formułuje różne formy wypowiedzi (pytania, prośby, zakazy) adekwatnie do sytuacji - zachowuje bezpieczeństwo w kontaktach z innymi - szuka pomocy w sytuacjach zagrożenia
Poznawczy 1. wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą komunikatów pozawerbalnych: tańca, intencjonalnego ruchu,	- naśladuje za pomocą ruchu, głosu, mimiki wybrane zwierzęta - wykonuje konstrukcje z tworzyw i materiału naturalnego - porusza się w rytm muzyki - bierze udział w grach i zabawach integracyjnych - gra na instrumentach perkusyjnych	- odgrywa rolę w zabawach teatralnych - wyraża muzykę ruchem, gestem, mimiką - gra na różnych instrumentach - tworzy ilustracje do treści utworów	- porozumiewa się z otoczeniem za pomocą werbalnych i niewerbalnych środków wyrazu - wyraża emocje, mimiką, ruchem - rozpoznaje znaki drogowe, mapy, symbole obrazkowe - tworzy scenografie (dekoracje, kostiumy) - tworzy opowieści ruchowe

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>gestów, impresji plastycznych, technicznych, teatralnych, mimicznych, konstrukcji i modeli z tworzyw i materiału naturalnego;</p> <p>2. wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą języka mówionego, posługuje się językiem polskim w mowie zrozumiałej dla dzieci i osób dorosłych, mówi płynnie, wyraźnie, rytmicznie, poprawnie wypowiada ciche i głośne dźwięki mowy, rozróżnia głoski na początku i końcu w wybranych prostych fonetycznie słowach;</p> <p>3. odróżnia elementy świata fikcji od realnej rzeczywistości; były</p>	<ul style="list-style-type: none"> - odpowiada na pytania - wykonuje ćwiczenia artykulacyjne - naśladowuje odgłosy 	<ul style="list-style-type: none"> - odpowiada na pytania i samo je zadaje - poprawnie wypowiada ciche i głośne dźwięki mowy - w sposób zrozumiały mówi o swoich potrzebach - nazywa osoby, czynności, opisuje przedmioty - dzieli słowa na sylaby - słucha ze zrozumieniem wypowiedzi innych dzieci i dorosłych - formułuje krótkie komunikaty o różnych sytuacjach, uczuciach 	<ul style="list-style-type: none"> - formułuje dłuższe wypowiedzi - mówi płynnie, wyraźnie - wyodrębnia głoski na początku i na końcu słowa - wyodrębnia zdanie, słowo, sylabę, głoskę - łączy sylaby i głoski w słowach - liczy głoski w słowach - układa krótkie zdania - stosuje kilkuzdaniową wypowiedź - używa słów przeciwstawnych
	<ul style="list-style-type: none"> - słucha bajek, ogląda bajki - wskazuje zdarzenia realne 	<ul style="list-style-type: none"> - odgrywa rolę - tworzy nierealne opowieści 	<ul style="list-style-type: none"> - wymyśla baśnie, opowiada na dowolny i określony temat

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>rzeczywiste od medialnych, były realistyczne od fikcyjnych;</p> <p>4.rozpoznaje litery, którymi jest zainteresowane na skutek zabawy i spontanicznych odkryć, odczytuje krótkie wyrazy utworzone z poznanych liter w formie napisów drukowanych dotyczących treści znajdujących zastosowanie w codziennej aktywności;</p> <p>5.odpowiada na pytania, opowiada o zdarzeniach z przedszkola, objaśnia kolejność zdarzeń w prostych historyjkach obrazkowych, układa historyjki obrazkowe, recytuje wierszyki, układa i rozwiązuje zagadki;</p>	<p>i fikcyjne</p> <ul style="list-style-type: none"> - ogląda przedstawienia teatralne w wykonaniu kolegów i aktorów - ogląda filmy dla dzieci - reaguje na humor zawarty w utworze literackim, filmie - rozpoznaje znaki i symbole graficzne - ogląda książki - rozpoznaje taki sam kształt liter - globalnie odczytuje swoje imię - dzieli słowa na sylaby (wyrazy dwusylabowe) 	<ul style="list-style-type: none"> - słucha wierszy opisujących nierealne zdarzenia – wskazuje fikcję i rzeczywistość - globalnie odczytuje wyrazy z najbliższego otoczenia (sala przedszkolna, szatnia) - rozpoznaje niektóre litery w książkach dla dzieci - różnicuje litery wielkie i małe 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytuje napisy niezbędne w zabawie (podpisy półek, nazwa sklepu) - rozwiązuje rebusy, zagadki wyrazowo – obrazkowe - czyta proste teksty drukowane - wskazuje wyrazy, w których znajduje się określona litera

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>6. wykonuje własne eksperymenty językowe, nadaje znaczenie czynnościom, nazywa je, tworzy żarty językowe i sytuacyjne, uważnie słucha i nadaje znaczenie swym doświadczeniom;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - uczestniczy w zabawach tematycznych inspirowanych opowiadaniem, wierszem 	<ul style="list-style-type: none"> - rozwiązuje zagadki - uczestniczy w zabawach teatralnych organizowanych z inicjatywy nauczyciela i dzieci 	<p>językowe</p> <ul style="list-style-type: none"> - wypowiada się na temat słuchanych opowiadań, wierszy - układa historyjki obrazkowe, opowiada treść historyjek - tworzy własne historyjki obrazkowe - uważnie słucha - rozwiązuje zagadki słowne - układa zagadki słowne, obrazkowe, słuchowe
<p>7. eksperymentuje rytmem, głosem, dźwiękami i ruchem, rozwijając swoją wyobraźnię muzyczną; słucha, odtwarza i tworzy muzykę, śpiewa piosenki, porusza się przy muzyce i do muzyki, dostrzega zmiany charakteru muzyki, np. dynamiki, tempa i wysokości dźwięku oraz wyraża ją</p>	<ul style="list-style-type: none"> - śpiewa piosenki - porusza się przy muzyce - reaguje na sygnały - uczestniczy w zbiorowym muzykowaniu - naśladuje głosy zwierząt, dźwięki z otoczenia - uczestniczy w koncertach muzycznych - uczestniczy w zabawach ruchowych ze śpiewem - wykonuje ćwiczenia artykulacyjne - wykonuje ćwiczenia oddechowe 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega zmiany charakteru muzyki - w skupieniu słucha muzyki - rozpoznaje melodie piosenki - śpiewa piosenki dziecięce, ludowe - uczestniczy w przedstawieniach - bierze udział w opowieściach ruchowych - wykonuje instrumenty z przedmiotów codziennego użytku i gra na nich 	<ul style="list-style-type: none"> - odtwarza i tworzy muzykę - aktywnie słucha muzyki - organizuje zabawy ruchowe inspirowane piosenką - porusza się rytmicznie przy muzyce - wykonuje improwizacje wokalne, instrumentalne, słowne - właściwie reaguje ruchem na zmieniający się rytm, dynamikę utworu - potrafi zatańczyć prosty taniec ludowy - wykonuje pieśni patriotyczne

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>ruchem, reaguje na sygnały, muzykuje z użyciem instrumentów oraz innych źródeł dźwięku; śpiewa piosenki z dziecięcego repertuaru oraz łatwe piosenki ludowe; chętnie uczestniczy w zbiorowym muzykowaniu; wyraża emocje i zjawiska pozamuzyczne różnymi środkami aktywności muzycznej; aktywnie słucha muzyki; wykonuje lub rozpoznaje melodie, piosenki i pieśni, np. ważne dla wszystkich dzieci w przedszkolu, np. hymn przedszkola, charakterystyczne dla uroczystości narodowych (hymn narodowy), potrzebne do organizacji uroczystości np. Dnia Babci i Dziadka, święta przedszkolaka (piosenki</p>	<p>- gra na instrumentach perkusyjnych - bierze udział w zabawach ruchowych przy akompaniamencie instrumentu</p>		<p>- zna hymn narodowy</p>

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>okazjonalne) i inne; w skupieniu słucha muzyki;</p> <p>8. wykonuje własne eksperymenty graficzne farbą, kredką, ołówkiem, mazakiem itp., tworzy proste i złożone znaki, nadając im znaczenie, odkrywa w nich fragmenty wybranych liter, cyfr, kreśli wybrane litery i cyfry na gładkiej kartce papieru, wyjaśnia sposób powstania wykreślonych, narysowanych lub zapisanych kształtów, przetwarza obraz ruchowy na graficzny i odwrotnie, samodzielnie planuje ruch przed zapisaniem, np. znaku graficznego, litery i innych w przestrzeni sieci kwadratowej lub liniatury, określa kierunki i miejsca na kartce papieru;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje prace posługując się różnymi technikami plastycznymi (kredki woskowe, pastele, farby plakatowe) - wykonuje prace używając plasteliny, masy solnej, modeliny - układa proste obrazy z papierowych figur geometrycznych - wyróżnia figury geometryczne spośród innych elementów - rysuje proste znaki - używa przyrządków: pod, nad, obok, przed, za, do określania położenia przedmiotów - bierze udział w zabawach ruchowych z instrukcją (idziesz 2 kroki do przodu, idziesz 1 krok do tyłu itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy prace plastyczne farbą, kredką, mazakiem, ołówkiem, świecą - wykonuje prace z plasteliny, gliny, masy solnej, papierowej, modeliny - poprawnie trzyma narzędzie piszące - określa na kartce papieru górę – dół - kreśli znaki literopodobne na różnych powierzchniach - łączy punkty zgodnie z kolejnościami - rysuje według wzoru - szuka zabawek według instrukcji (2 kroki do przodu, 1 krok w prawą stronę) 	<ul style="list-style-type: none"> - rysuje, maluje wykorzystując kredki, ołówki, kredę, mazaki, farby plakatowe, akwarelowe, temperowe - określa kierunek i miejsce na kartce papieru (górze – dół, strona prawa – strona lewa, górny prawy róg – górny lewy róg, dolny prawy róg – dolny lewy róg) - podejmuje próby pisania liter i cyfr po śladzie i samodzielnie - rysuje „pod dyktando” - tworzy instrukcje słowne do rysowania wzorów na kartce - wyróżnia elementy literopodobne, litery i cyfry wśród różnych elementów - pisze własne imię - rozumie znaczenie umiejętności czytania i pisania

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>9. czyta obrazy, wyodrębnia i nazywa ich elementy, nazywa symbole i znaki znajdujące się w otoczeniu, wyjaśnia ich znaczenie;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przedmioty przedstawione na obrazkach - wypowiada się na temat treści oglądanych obrazów 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie znaki umowne znajdujące się w przedszkolu - zna podstawowe znaki drogowe - zna symbole pogodowe 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytuje instrukcje obrazkowe - samodzielnie tworzy instrukcje obrazkowe - odczytuje piktogramy - rozwiązuje i tworzy rebusy obrazkowe
<p>10. wymienia nazwę swojego kraju i jego stolicy, rozpoznaje symbole narodowe (godło, hymn), nazywa wybrane symbole związane z regionami Polski ukryte w podaniach, przysłowiach, legendach, bajkach, np. o smoku wawelskim, orientuje się, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wie jak nazywa się kraj, w którym mieszka - wie, że jest Polakiem - rozpoznaje symbole narodowe – godło, flaga 	<ul style="list-style-type: none"> - zna legendy związane z Polską - rozpoznaje symbole narodowe – godło, flaga, hymn - wie, że stolicą Polski jest Warszawa - zna herb stolicy - zna tradycje ludowe - wie, że Polska leży w Europie - zna zabawy dzieci z innych państw - wie że ludzie z innych krajów mogą różnić się strojem, sposobem porozumiewania się 	<ul style="list-style-type: none"> - zna hymn narodowy - przyjmuje właściwą postawę podczas słuchania i śpiewania hymnu - wie kiedy jest śpiewany hymn - zna obecną i dawne stolicę Polski - zna legendę o powstaniu państwa polskiego - zna legendę o powstaniu swojej miejscowości - zna herb swojej miejscowości - zna tradycje i obrzędy ludowe - zna wybrane stroje regionalne - wie, że Polska należy do Unii Europejskiej - zna niektóre państwa należące do Unii Europejskiej - szanuje ludzi niezależnie od płci, koloru skóry, wyznania

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>1.1. wyraża ekspresję twórczą podczas czynności konstrukcyjnych i zabawy, zagospodarowuje przestrzeń, nadając znaczenie umieszczonym w niej przedmiotom, określa ich położenie, liczbę, kształt, wielkość, ciężar, porównuje przedmioty w swoim otoczeniu z uwagi na wybraną cechę;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy z klocków kompozycje przestrzenne - tworzy kompozycje z różnych materiałów - przelicza elementy - nazywa stosunki przestrzenne używając przymików: pod, nad, przed, za, na górze, na dole 	<ul style="list-style-type: none"> - przelicza używając liczebników głównych i porządkowych - porównuje elementy - segreguje elementy ze względu na wybraną cechę - organizuje zabawy konstrukcyjne w sali, na placu zabaw - tworzy dla kolegów instrukcje słowne w dyktandzie ruchowym - mierzy długość stopą, dłonią 	<ul style="list-style-type: none"> - segreguje przedmioty ze względu na wspólną cechę lub kilka cech - bierze udział w tworzeniu kącików zainteresowań - bierze udział w montowaniu gazetek tematycznych - dokonuje mierzenia długości - mierzy długość stopą, dłonią, paskiem papieru, sznurkiem - próbuje zmierzyć długość centymetrem krawieckim - porównuje ciężar dwóch przedmiotów na wadze szalkowej
<p>1.2. klasyfikuje przedmioty według: wielkości, kształtu, koloru, przeznaczenia, układu przedmioty w grupy, szeregi, rytmy, odwarza układy przedmiotów i tworzy własne, nadając im znaczenie, rozróżnia podstawowe figury geometryczne (koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt);</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje pary takich samych elementów - tworzy zbiory (owoców, zwierząt, zabawek) - odwarza i kontynuuje dwuelementowe rytmy - rozpoznaje rytmy w otoczeniu (dzień – noc) - rozpoznaje i nazywa figury geometryczne (koło, kwadrat, trójkąt) - rysuje figury geometryczne po śladzie 	<ul style="list-style-type: none"> - szuka elementów wśród innych ze względu na określone kryterium - tworzy pary funkcyjne (np., krawcowa i igła) - odwarza, kontynuuje i nazywa rytmy 3 -4 elementowe (słuchowe, ruchowe, wzrokowe) - dostrzega rytmy w otoczeniu (dzień – noc, pory roku, dni tygodnia) - klasyfikuje figury geometryczne według kształtu (koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt) - odwarza wzory z figur geometrycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - klasyfikuje przedmioty w zbiory na podstawie jednej, dwóch i więcej cech jakościowych (kolor, kształt, wielkość) - dokonuje podziału zbioru na podzbiory według różnych cech jakościowych - nazywa elementy zbioru, dobiera je w pary, grupuje, tworzy kolekcje - odwarza, kontynuuje nazywa rytmy wieloelementowe - zmienia rytm obrazkowy na rytm ruchowy (koło, kwadrat, koło, kwadrat na kłaśnij, podskocz, kłaśnij, podskocz)

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>13.eksperymentuje, szacuje, przewiduje, dokonuje pomiaru długości przedmiotów, wykorzystując np. dłoń, stopę, but;</p> <p>14.określa kierunki i ustala położenie przedmiotów w stosunku do własnej osoby, a także w stosunku do innych przedmiotów, rozróżnia stronę lewą i prawą;</p>	<p>- szacuje liczbę przedmiotów (mało – dużo)</p> <p>- układa w szereg elementy do policzenia</p>	<p>- mierzy odległość w sali, na placu zabaw stopą, patykami</p>	<p>- tworzy kompozycje z mozaiki geometrycznej</p> <p>- rysuje figury geometryczne na różnych fakturach</p> <p>- próbuje pokazać stałość długości (zmiana kształtu druczika, paska papieru)</p> <p>- wykonuje próby mierzenia długości linijką</p>
<p>15.przelicza elementy zbiorów w czasie zabawy, prac porządkowych, ćwiczeń i wykonywania innych czynności, postępuje się liczebnikami</p>	<p>- wskazuje i nazywa części swojego ciała(głowa, brzuch, nogi, ręce, palce, oczy, usta, nos)</p> <p>- określa stosunki przestrzenne (pod, nad, obok, za, w górze, na dole)</p>	<p>- wskazuje i nazywa części swojego ciała oraz innych osób (stopa, kolano, udo, łokieć, rzęsy, brwi)</p> <p>- wskazuje części ciała występujące podwójnie</p> <p>- odróżnia i nazywa prawa i lewą stronę ciała</p> <p>- używa określeń: po prawej stronie, po lewej stronie</p> <p>- porusza się w przestrzeni zgodnie z poleceniem nauczyciela</p>	<p>- odróżnia i nazywa prawą i lewą stronę ciała z perspektywy drugiej osoby</p> <p>- rysuje postać ludzką zawierająca wszystkie elementy ciała</p> <p>- ustala położenie obiektów względem innych obiektów</p> <p>- podejmuje próby odczytywania map i planów</p> <p>- tworzy instrukcje słowne do rysowania wzorów</p>
	<p>- porównuje liczebność zbiorów (mało – dużo – tyle samo)</p> <p>- układa elementy w rzędy w celu przeliczenia ich</p> <p>- używa liczebników głównych</p>	<p>- ustala liczebność zbiorów poprzez przeliczanie elementów, łączenie ich w pary</p> <p>- używa liczebników głównych i porządkowych</p> <p>- rozpoznaje niektóre cyfry</p>	<p>- liczy elementy używając liczebników głównych i porządkowych</p> <p>- odwzorowuje zbiory za pomocą liczmanów</p> <p>- porządkuje elementy według liczebników</p>

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>głównymi i porządkowymi, rozpoznaje cyfry oznaczające liczby od 0 do 10, eksperymentuje z tworzeniem kolejnych liczb, wykonuje dodawanie i odejmowanie w sytuacji użytkowej, liczy obiekty, odróżnia liczenie błędne od poprawnego</p>		<ul style="list-style-type: none"> - uzupełnia brakujące liczebniki (np. między 2, a 4) - odróżnia liczenie błędne od poprawnego - rozwiązuje proste zadania matematyczne 	<ul style="list-style-type: none"> - dodaje i odejmuje na konkretnych - nazywa cyfry oznaczające liczby 0 – 10 - podaje wynik dodawania i odejmowania pomagając się liczeniem na palcach lub zbiorach zastępczych - liczy dziesiątkami - liczy obiekty niewidoczne (np. dźwięki) - układa z sylwet proste działania arytmetyczne
<p>16. postępuje się w zabawie i w trakcie wykonywania innych czynności pojęciami dotyczącymi następstwa czasu np. wczoraj, dzisiaj, jutro, rano, wieczorem, w tym nazwami pór roku, nazwami dni tygodnia i miesięcy;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - postępuje się określeniami: dzień – noc - zna pory roku 	<ul style="list-style-type: none"> - postępuje się pojęciami: wczoraj, dzisiaj, jutro, rano, wieczorem - zna dni tygodnia 	<ul style="list-style-type: none"> - zna miesiące - używa pojęć: poprzedni, następny, kolejny - postępuje się z nazwami związanymi z czasem: tydzień, rok (wie, że tydzień może trwać od wtorku, środy..., a rok od dowolnego miesiąca)
<p>17. rozpoznaje modele monet i banknotów o niskich nominałach, porządkuje je, rozumie, do czego służą pieniądze</p>	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnia monety od banknotów - wie, że pieniądze są środkiem płatniczym 	<ul style="list-style-type: none"> - organizuje zabawy tematyczne z użyciem modeli monet i banknotów 	<ul style="list-style-type: none"> - zna różne rodzaje form płatności: pieniądze, karta bankowa - rozumie znaczenie pieniędzy w gospodarstwie domowym

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>w gospodarstwie domowym;</p> <p>T8. posługuje się pojęciami dotyczącymi zjawisk przyrodniczych, np. tęcza, deszcz, burza, opadanie liści z drzew, sezonowa wędrowka ptaków, kwitnienie drzew, zamarzanie wody, dotyczącymi życia zwierząt, roślin, ludzi w środowisku przyrodniczym, korzystania z dóbr przyrody, np. grzybów, owoców, ziół;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zna charakterystyczne cechy pór roku - wie, że niektóre ptaki odlatują na zimę do innych krajów - dokarmia ptaki zimę - zna zwierzęta domowe - zna nazwy niektórych drzew owocowych (jabłoń, grusza, wiśnia, śliwa) - segreguje śmieci - zna rodzaje opadów atmosferycznych: deszcz, śnieg 	<ul style="list-style-type: none"> - zna różne środowiska przyrodnicze: park, las, łąka, pole, ogród warzywny, ogród kwiatowy - zna ptaki odlatujące na zimę i pozostające u nas - zna zwierzęta dziko żyjące - zna drzewa iglaste i liściaste - zna zwierzęta egzotyczne - oszczędza wodę, papier, prąd - zna rodzaje opadów atmosferycznych: deszcz, śnieg, grad, mżawka - wie jak ubrać się podczas niekorzystnych warunków pogodowych - wzbogaca kącik przyrodniczy - uczestniczy w akcjach promujących ochronę przyrody (np. sprzątanie świąta) - dba o rośliny doniczkowe hodowane w przedszkolu - zna owady (mrówki, pszczoły, motyle) - zna znaczenie pszczół dla przyrody i ludzi 	<ul style="list-style-type: none"> - nazywa zbiorniki wodne: morze, jezioro, rzeka, staw - wykonuje proste doświadczenia badawcze (hodowla szczypioru, fasoli), aby stwierdzić co jest potrzebne roślinom do życia - zna wybrane rośliny i zwierzęta chronione - nazywa elementy pogody (temperatura powietrza, zachmurzenie, prędkość wiatru) - wie, że woda występuje w różnych stanach skupienia - zna zjawisko krążenia wody w przyrodzie - wie, że przyroda wpływa na zachowanie roślin i zwierząt (susza, powódź) - wykonuje proste doświadczenia badawcze pokazujące zjawiska atmosferyczne (topnienie lodu, skraplanie wody) - zna lecznicze właściwości ziół (lipa, malina, rumianek, czarny bez)

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>19. podejmuje samodzielną aktywność poznawczą np. oglądanie książek, zagospodarowywanie przestrzeni własnymi pomysłami konstrukcyjnymi, korzystanie z nowoczesnej technologii itd.;</p> <p>20. wskazuje zawody wykonywane przez rodziców i osoby z najbliższego otoczenia, wyjaśnia, czym zajmuje się osoba wykonująca dany zawód;</p> <p>21. rozumie bardzo proste polecenia w języku obcym nowożytnym i reaguje na nie; uczestniczy w zabawach, np. muzycznych, ruchowych, plastycznych, konstrukcyjnych, teatralnych; używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ogląda wybrane przez siebie książki - zna sprzęty gospodarstwa domowego (odkurzacz, mikser, suszarka) 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie wyszukuje interesujące tematy w książkach (życie zwierząt, roślin) - uczestniczy w czynnościach porządkowych (odkurzacz) - tworzy budowle z różnych materiałów (pudełka, koce) - potrafi korzystać z telefonu 	<ul style="list-style-type: none"> - dzieli się swoją wiedzą z innymi - potrafi korzystać ze sprzętu audiowizualnego (włączanie magnetofonu, telewizora)
	<ul style="list-style-type: none"> - wie, gdzie pracują rodzice - zna różne zawody 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi nazwać zawody wykonywane przez osoby z najbliższego otoczenia - przedstawia za pomocą ruchu różne zawody (fryzjer, kierowca) 	<ul style="list-style-type: none"> - zna zawody związane z bezpieczeństwem (policjant, strażak, żołnierz) - zna atrybuty zawodów osób z najbliższego otoczenia - przedstawia swoje preferencje zawodowe na przyszłość
	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie proste polecenia w języku obcym dotyczące funkcjonowania w przedszkolu (powitanie, pożegnanie) - śpiewa proste piosenki - ilustruje ruchem treść piosenki - zna krótkie wierszyki - zna słownictwo z zakresu: kolory, części ciała, członkowie rodziny, pomieszczenia w domu, zwierzęta domowe, na wsi, w ZOO 	<ul style="list-style-type: none"> - reaguje na proste polecenia w języku obcym (wstań, usiądź, chodź, weź) - śpiewa piosenki i ilustruje je ruchem - zna słownictwo z zakresu: części ciała, koloru, pory roku, wybrane warzywa i owoce, niektóre środki transportu, liczebniki, niektóre zawody, zabawki 	<ul style="list-style-type: none"> - czyta wspólnie z nauczycielem tekst obrazkowo – wyrazowy (dziecko podaje nazwę obrazka) - słucha krótkich bajek w języku obcym ilustrowanych obrazkami - śpiewa piosenki na uroczystościach z udziałem rodziców - zna słownictwo z zakresu: części ciała, liczebniki, kolory, rodzina, dom, zwierzęta domowe, wiejskie, egzotyczne, święta – Boże Narodze-

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>podjęmowanych czynności; powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki w grupie; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych, gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami;</p> <p>22. reaguje na proste polecenie w języku mniejszości narodowej lub etnicznej, używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie w zabawie i innych podejmowanych czynnościach: powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych wspieranych np. obrazkiem,</p>	<p>- rozumie proste polecenia w języku mniejszości narodowej (powitanie, pożegnanie, czynności samoobsługowe)</p> <p>- powtarza rymowanki, wierszyki</p> <p>- śpiewa piosenki</p> <p>- zna słownictwo z zakresu: rodzina, kolory, liczebniki, części ciała, zwierzęta domowe</p>	<p>- rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych przez nauczyciela</p> <p>- zna godło swojej wspólnoty narodowej</p> <p>- zna słownictwo z zakresu: rodzina, kolory liczebniki, zabawki, części ciała, pory roku, zjawiska atmosferyczne, czynności określające ruch</p>	<p>nie, Wielkanoc, czasowniki określające ruch, zjawiska atmosferyczne – śnieg, deszcz</p> <p>- postępuje się wyrażeniami dotyczącymi czynności podejmowanych w zabawie</p> <p>- mówi wiersz, śpiewa piosenki, ilustruje ruchem ich treść</p> <p>- słucha ze zrozumieniem prostych opowiadań w języku mniejszości narodowej z wykorzystaniem ilustracji, rekwizytów</p> <p>- zna słownictwo z zakresu: części ciała, ubiór, jedzenie, pory roku, pogoda, zawody, środki transportu, zwierzęta: domowe, hodowlane, egzotyczne, czynności określające ruch, stany emocjonalne</p>

Obszar rozwoju dziecka i zakładane efekty	3-4 - LATKI	5 - LATKI	6 - LATKI
<p>rekwizytem, gestem; zna godło (symbol) swojej wspólnoty narodowej lub etnicznej;</p> <p>23. reaguje na proste polecenie w języku regionalnym – kaszubskim, używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie w zabawie i innych podejmowanych czynnościach: powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki; rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych wspieranych np. obrazkiem, rekwizytem, gestem, zna godło (symbol) swojej wspólnoty regionalnej – kaszubskiej.</p>	<p>- reaguje na proste polecenia w języku regionalnym – kaszubskim (powitanie, pożegnanie, czynności samoobsługowe)</p> <p>- mówi proste wiersze</p> <p>- śpiewa piosenki</p> <p>- zna słownictwo z zakresu: rodzina, kolory, liczebniki, części ciała, zwierzęta domowe</p>	<p>- posługuje się wyrażeniami dotyczącymi czynności podejmowanych mi w zabawie</p> <p>- mówi wiersze</p> <p>- śpiewa piosenki ilustrowane ruchem</p> <p>- zna godło swojej wspólnoty regionalnej - kaszubskiej</p> <p>- zna słownictwo z zakresu: rodzina, kolory, liczebniki, zabawki, części ciała, pory roku, zjawiska atmosferyczne, czynności określające ruch</p>	<p>- słucha ze zrozumieniem wierszy, opowiadań wspieranych obrazkiem, rekwizytem</p> <p>- zna słownictwo z zakresu: części ciała, ubiór, jedzenie, pory roku, pogoda, zawody, środki transportu, zwierzęta domowe, hodowlane, egzotyczne, czynności określające ruch, stany emocjonalne</p>

Rozdział 4

ORGANIZACJA ZAJĘĆ WYCHOWAWCZO – DYDAKTYCZNYCH.

4.1 Ramowy rozkład dnia

Nauczyciel planując pracę wychowawczo – dydaktyczną bierze pod uwagę potrzeby, zainteresowania i możliwości rozwojowe dziecka. Wykorzystuje każdą sytuację edukacyjną, która prowadzi do osiągnięcia dojrzałości szkolnej. Podstawową formą działalności dziecka w wieku przedszkolnym jest zabawa. Zabawa sprzyja rozwijaniu umiejętności potrzebnych w kolejnym etapie edukacyjnym. W przedszkolu obowiązuje ustalony rytm dnia. Czas przeznaczony na naukę, zabawę, odpoczynek przebiega w określonym rytmie. Zapewnia to dziecku poczucie bezpieczeństwa oraz ułatwia zrozumienie pojęcia czasu. Naturalną potrzebą dziecka w wieku przedszkolnym jest potrzeba ruchu. Należy więc umożliwić dzieciom udział w zabawach ruchowych, ćwiczeniach gimnastycznych, rytmice. Aby proces wychowawczo – dydaktyczny przebiegał prawidłowo, należy zadbać o odpowiednie przygotowanie przestrzeni, w której przebywają dzieci oraz wyposażenie ich w pomoce dydaktyczne, zabawki.

Prezentowany poniżej ramowy rozkład dnia stanowi propozycję organizacji pobytu dziecka w przedszkolu. Poszczególne etapy mogą być wydłużane lub skracane w zależności od wewnętrznej organizacji oraz specyfiki placówki.

Godziny	Rodzaj czynności
6.30 – 8.15	<ul style="list-style-type: none"> • schodzenie się dzieci do przedszkola, • swobodne zabawy dzieci (konstrukcyjne, tematyczne), • zabawy ortofoniczne, logorytmiczne, • zabawa ruchowa (ćwiczenia poranne)
8.15 – 8.30	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie do śniadania, • czynności porządkowe i higieniczne
8.30 – 9.00	<ul style="list-style-type: none"> • śniadanie
9.00 – 10.00	<ul style="list-style-type: none"> • zajęcia dydaktyczne z zachowaniem zasady przemienności • we wszystkich sferach aktywności dzieci z uwzględnieniem • obszarów edukacyjnych i proporcji pomiędzy nimi
10.00 – 11.30	<ul style="list-style-type: none"> • zabawy na placu przedszkolnym, • spacer, • gry sportowe
11.30 – 11.45	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie do obiadu, • czynności porządkowe i higieniczne

- 11.45 – 12.15 • obiad,
  - podkreślenie wartości zdrowego odżywiania (spożywanie surówek),
  - zwrócenie uwagi na kulturalne spożywanie posiłków
- 12.15 – 14.00 • grupy młodsze – odpoczynek dzieci (leżakowanie),
  - grupy starsze – odpoczynek – słuchanie muzyki relaksacyjnej (ok. 15 min.),
  - praca indywidualna,
  - utrwalanie wierszy, piosenek,
  - zabawy słowne, teatralne,
  - zabawy swobodne wg pomysłu dzieci
- 14.00 – 14.15 • przygotowanie do podwieczorku – zabiegi higieniczne
- 14.15 – 14.30 • podwieczorek,
  - czynności samoobsługowe i porządkowe
  - po zakończeniu posiłku
- 14.30 – 16.30 • zabawy dowolne w sali zabaw,
  - zajęcia specjalistyczne w ramach udzielanej pomocy
  - psychologiczno – pedagogicznej,
  - zabawy na świeżym powietrzu,
  - zajęcia dodatkowe (rytmika, taniec)

Program wychowania przedszkolnego „Trefliki w przedszkolu” obejmuje dzieci w wieku 3 – 6 lat. Nauczyciele realizujący zadania dydaktyczno – wychowawcze stosują różnorodne metody i formy pracy dostosowane do potrzeb i możliwości dzieci.

4.2 Metody pracy

- Metody słowne (oparte na słowie) – rozmowa, opowiadanie, uczenie wierszy, pogadanka, zagadki, objaśnienia, instrukcja, opis,
- Metody czynne (oparte na działaniu) – metoda samodzielnych doświadczeń, metoda zadań stawianych dziecku, metoda ćwiczeń, metoda kierowania własną działalnością dziecka,
- Metody oglądowe (oparte na obserwacji) – obserwacja, pokaz, osobisty przykład nauczyciela, udostępnianie sztuki (przedstawienia teatralne, koncerty muzyczne),
- Metody aktywizujące – gry i zabawy dydaktyczne, odgrywanie scenek, drama, burza mózgów, metoda projektu.

Koncepcja edukacyjna Dziecięca matematyka według Edyty Gruszczyk – Kolczyńskiej

Treści kształcenia matematycznego zawarte są w blokach programowych. Są one tak dobrane, aby rozwijać najważniejsze czynności intelektualne i kształtować te umiejętności, które są przydatne w dalszej edukacji matematycznej dzieci. Każdy blok zawiera treści ułożone zgodnie z możliwościami dziecka na danym etapie rozwoju. Ważne jest, aby treści łatwiejsze były opanowane przed wprowadzeniem treści trudniejszych. Edukacja matematyczna powinna być połączona z działaniem. Ważne też jest ukształtowanie w dzieciach odporności emocjonalnej oraz wyrobienie zdolności do zwiększonego wysiłku intelektualnego. Zalecane jest prowadzenie zajęć matematycznych każdego dnia.

Metoda Dobrego Startu prof. Marty Bogdanowicz

Praca metodą przygotowuje do procesu czytania i pisania. Rozwija koordynację wzrokowo – słuchowo – ruchową. W metodzie tej ważną rolę pełnią następujące elementy:

- a) motoryczny – ćwiczenia ruchowe,
- b) słuchowy – piosenki, wierszyki,
- c) wzrokowy – znaki graficzne (wzory, litery).

Metoda aktywnego słuchania muzyki klasycznej według Batii Strauss

Podczas zabaw muzyczno – ruchowych dzieci poznają utwory muzyki klasycznej. Nauczyciel stosuje elementy ruchu, zabawy, ilustrowanie ruchem treści utworu. Dziecko bierze udział w słuchanym utworze jako współwykonawca lub dyrygent.

Drama

Stosowanie podczas zajęć dramy sprzyja rozwojowi emocjonalno – społecznemu dziecka. Podczas dramy rozwija się empatia, odpowiedzialność, zrozumienie. Drama umożliwia poznanie świata poprzez działanie. Wyzwala spontaniczną ekspresję.

Odimienna metoda nauki czytania autorstwa dr Ireny Majchrzak

Stosowanie metody służy wykształceniu kompetencji czytelnicznych dzieci w wieku przedszkolnym. Kształcenie sztuki czytania z pełnym rozumieniem tekstu rozpoczyna się z dziećmi trzyletnimi. Naukę nauczyciel rozpoczyna od imienia dziecka. Imię staje się słowem otwierającym świat pisma. Nauka czytania przebiega według określonych etapów: etap pierwszy – inicjacja, etap drugi – ściana pełna liter, etap trzeci – nazywanie świata, etap czwarty – sesje czytania.

Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne

Ruch jest narzędziem do pracy nad rozwojem psychoruchowym dziecka. Dzieci rozwijają motorykę, doświadczają świadomości własnego ciała i świadomości działania w przestrzeni. Podczas ćwiczeń nawiązywany jest bliski kontakt ze współćwiczącym.

Pedagogika zabawy

Stosowane metody muzyczno – ruchowe, dramowe sprzyjają nawiązywaniu bliższych relacji z innymi dziećmi. Pozwalają na wyrażanie ekspresji twórczej, pobudzają aktywność, sprzyjają integracji grupy.

Metoda Carla Orffa

Według Carla Orffa formy wychowania muzycznego powinny zawierać grę na instrumentach, improwizacje wokalne, instrumentalne i ruchowe, słuchanie muzyki. W metodzie C. Orffa stosowana jest integracja muzyki, słowa i ruchu.

Metoda gimnastyki twórczej Rudolfa Labana

Ruch powinien być powiązany ze słowem, rytmem, muzyką. Ruch jest podejmowany zgodnie z własną inwencją, a dziecko ćwiczy to, na co ma ochotę. Do ćwiczeń można wykorzystać nietypowe przybory.

Metoda Edukacja przez ruch Doroty Dziamskiej

W procesie kształcenia wykorzystywany jest naturalny ruch dziecka. Aktywność dziecka oparta jest na ruchu i rytmie. Metoda nawiązuje do holistycznej koncepcji rozwoju człowieka. Dziecko przy wykonywaniu ćwiczenia porusza się w określonym rytmie, ruchowi towarzyszy muzyka, a efektem ćwiczenia jest praca plastyczna, która stanowi punkt wyjścia do realizacji różnych treści (matematycznych, językowych).

4.3 Formy pracy

Organizacyjne formy pracy z dziećmi

- praca indywidualna,
- praca zespołowa,
- praca z całą grupą,

Formy aktywności dzieci

- zabawa (dydaktyczna, tematyczna, badawcza, konstrukcyjna, manipulacyjna, ruchowa) lub inne rodzaje działalności dzieci pozwalające na rozwijanie własnej inicjatywy,
- zajęcia dydaktyczne,
- czynności samoobsługowe oraz praca użyteczna,

- spacery i wycieczki,
- uroczystości przedszkolne,
- udział w imprezach organizowanych w przedszkolu i poza nim,
- udział w konkursach, zawodach, turniejach,
- udział w programach profilaktycznych

4.4 Warunki lokalowe niezbędne do realizacji programu „Trefliki w przedszkolu”

- sale dydaktyczne dla każdej grupy.

Sala przedszkolna podzielona na kilka obszarów przeznaczonych do różnych aktywności. Wydzielone miejsca na stoliki i krzeselka dostosowane do wzrostu dziecka oraz miejsce na zabawy ruchowe. W sali powinien znaleźć się dywan, na którym dzieci siedzą podczas zajęć, słuchania bajek oraz tablica demonstracyjna, na której nauczyciel wspólnie z dziećmi przygotowuje gazetki tematyczne. W sali powinien też być dostęp do telewizora i DVD, które umożliwią oglądanie wybranych odcinków serialu „Rodzina Treflików”.

- kąciki zainteresowań – czytelniczy, konstrukcyjny, lalek, przyrodniczy,
- pomoce uwzględniające różne aktywności dziecka (np. ruchową, muzyczną, plastyczną),
- gry dydaktyczne,
- zabawki,
- szatnia z półkami dla każdego dziecka,
- łazienka,
- plac zabaw (ogród przedszkolny),
- sale specjalistyczne (np. do prowadzenia terapii pedagogicznej, logopedii).

4.5 Rola filmu w procesie dydaktyczno – wychowawczym

W obecnych czasach dzieci w wieku przedszkolnym funkcjonują w otoczeniu, które dynamicznie zmienia się. Przedszkole powinno być miejscem, w którym dziecko otrzyma pomoc w zrozumieniu szybko zmieniającego się świata. Obecnie nowe technologie są naturalnym środowiskiem dzieci, również tych w wieku przedszkolnym. Dzieci przyswajają wiedzę poprzez wykorzystanie różnorodnych narzędzi. Są to książki, teatr, ale również film, Internet, gry komputerowe. Korzystając z filmu należy zastanowić się co wybrać, aby nasze oddziaływania rozwijały dzieci, wychowywały je i kształtowały prawidłowe postawy. We współczesnym świecie obserwuje się kryzys wartości. Dzieci doświadczają w świecie realnym, a także wirtualnym łamanie zasad, norm. Ważne jest więc dostarczanie pozytywnych wzorów do naśladowania. W tej kwestii pomocne mogą okazać się pozytywne wzorce płynące ze świata filmu. Bajki dostosowane do młodego odbiorcy, zawierające morał. Przedstawiające bohaterów wrażliwych, mających wokół sie-

bie osoby, które wskazują prawidłowe wzorce, pomagają w trudnych sytuacjach, są dla dziecka pozytywnym wsparciem. Bohaterowie tak jak dzieci popełniają błędy, ale są w stanie przyznać się do nich i zastosować środki naprawcze. Film może być inspiracją do poznawania świata, może skłonić dziecko do przemyśleń. Bajki filmowe pokazują świat wartości. Wszystko jest po coś. Dziecko uczy się, że może wybrać, poradzić sobie, że z różnych sytuacji jest jakieś wyjście. Nawet jeżeli w bajce na koniec nie wszyscy są zadowoleni, to nie jest to złe. W życiu też nie wszystko kończy się dobrze. Bajka może być narzędziem wychowawczym wspierającym rozwój dziecka. Na poziomie poznawczym bajka sprzyja rozwiązywaniu problemów, ułatwia podejmowanie decyzji, kształtuje obraz siebie, pozwala zdobyć wiedzę o otaczającym świecie. Na poziomie emocjonalnym bajka może pomóc w rozładowaniu negatywnych emocji. Pomaga w rozwijaniu empatii, wspiera działania profilaktyczne odnoszące się do agresji i przemocy. Bajka pomaga w doświadczaniu emocji i radzenia sobie z nimi. Bajki pomagają kształtować zachowanie, zmieniać nawyki. Mogą być motywacją i inspirować do działania w określonym kierunku. Bajki mają wpływ na rozwój moralny dziecka. Pomagają w kształtowaniu własnego systemu wartości, zasad, norm, którymi dziecko będzie kierowało się w życiu.

4.6 „Rodzina Treflików” – bajka dostosowana do potrzeb młodego widza.

Wychodząc naprzeciw potrzebom współczesnego nauczyciela i dziecka, opracowano pakiet edukacyjny „Trefliki w przedszkolu”, którego bohaterami są Trefliki. Trefliki zostały zaczerpnięte z polskiego serialu edukacyjnego „Rodzina Treflików”. Jest to serial zrealizowany w technice animacji lalkowej z wykorzystaniem druku 3D. Opowiada on o przygodach Treflika, Treflinki, ich rodziny, przyjaciół i znajomych. Bajka dedykowana jest dzieciom w wieku 3 – 6 lat. Promuje takie wartości jak: tolerancja, szacunek, przyjaźń. Podkreśla też wartość rodziny. Serial wyróżnia się tym, że jest to musical. W każdym odcinku są dwie piosenki, które łączą się z przedstawianymi wydarzeniami. Każdy odcinek bajki to nowa przygoda Treflików – 6 letniej Treflinki i 4 letniego Treflika. Dzieci wraz z rodzicami mieszkają w małym domku. Pewnego dnia przybywa do nich tajemniczy gość – Mały Wujcio. Towarzyszy on dzieciom w poznawaniu odległych krain, pomaga zrozumieć otaczający świat, wspiera w rozwiązywaniu problemów. Serial promuje przyjazną postawę wobec innych, zachęca dzieci do odkrywania świata. Przygotowane karty pracy „Trefliki w przedszkolu”, zawierają szereg zadań związanych z bohaterami bajki. Zaproponowano też wybrane bajki do obejrzenia wspólnie z dziećmi. Bohaterowie bajek są w podobnym wieku jak przedszkolaki, dlatego też dzieci identyfikują się z nimi, przeżywają ich przygody. Poza tym bajka „Rodzina Treflików ” pozwala dziecku obcować ze słowem, muzyką, obrazem. Obejrzana bajka może być inspiracją do rozmów, twórczości plastycznej, ułoże-

nia opowiadania o przygodach bohaterów. W przewodnikach metodycznych pojawiły się wiersze, opowiadania dotyczące Treflika, Treflinki, ich rodziny. Dzieci wspólnie z Treflikami poznają otaczającą rzeczywistość, przeżywają przygody podobne do tych, które im też mogą się przydarzyć. Opracowano również tablice magnetyczne, które można wykorzystać podczas zajęć. Dzieci słuchając wierszy, układają na tablicy obraz z przygotowanych postaci. Może on być również inspiracją do tworzenia opowiadań, scenek dramatycznych. Scenariusze dotyczące wykorzystania tablic magnetycznych zawierają też piosenki, które można wykorzystać w czasie zajęć dydaktycznych lub popołudniowych.

Rozdział 5

Przykładowe scenariusze zajęć dydaktycznych realizowanych zgodnie z programem „Trefliki w przedszkolu”.

Zajęcia dydaktyczne – 3 - latki

(scenariusz opracowały: Dorota Kossakowska, Agnieszka Olędzka)

Temat: „Przygoda Treflika”

– słuchanie opowiadania czytanego przez nauczyciela.

Cele:

- zapoznanie z treścią opowiadania,
- wdrażanie do uważnego słuchania,
- zachęcanie do wypowiedzania się na forum grupy.

Rozwijane kompetencje kluczowe:

- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Środki dydaktyczne: opowiadanie „Przygoda Treflika” Doroty Kossakowskiej, ilustracje przedstawiające wóz strażacki, karetkę, wóz policyjny.

Przebieg:

„Przygoda Treflika” – słuchanie opowiadania.

- Jaka ładna pogoda – pomyślał Treflik spoglądając przez okno. Chyba pobawię się na podwórku.

- Mamo, czy mogę wyjść na podwórko? – zapytał Treflik.
- Tak, synku – odpowiedziała mama.
- Tylko nie oddalaj się od domu – przypomniała.
- Oczywiście – odpowiedział Treflik. Przecież wiem, że małe dzieci nigdzie same nie chodzą.

Treflik urządził sobie zabawę w piaskownicy. Najpierw jedna babka z piasku, potem druga, no i oczywiście zamek. Zamek musi być obowiązkowo. Kiedy już wszystko było gotowe, Treflik wstał i zaczął podziwiać swoje dzieło.

- Muszę pokazać mój zamek mamie – pomyślał. Zaraz ją zawołam. I skierował się w stronę domu. Nagle jego uwagę przyciągnęła sytuacja na ulicy. Usłyszał pisk opon. Spojrzał w stronę, z której dochodził dźwięk i zobaczył małego pieska, który znalazł się na jezdni.

- Zaraz stanie się coś złego – pomyślał. Ten maluch wpadnie pod samochód!
- Muszę go ratować – pomyślał i szybko pobiegł do domu.
- Mamo, mamo – krzyczał Treflik. Na ulicy jest mały piesek. Zaraz jakiś samochód go przejedzie. Musisz go ratować.

Mama szybko wyszła na podwórko. Rzeczywiście na jezdni stał piesek i nie wiedział co ma zrobić. Jadące samochody omijały go, trąbiły, a on po prostu stał.

- Trefliku – powiedziała mama – zostajesz na podwórku, a ja idę po psa. I już po chwili mama przyniosła przerażonego szczeniaka.
- Mamo, uratowałaś go – cieszył się Treflik.
- Tak. Ale duża w tym twoja zasługa Trefliku. To ty go zauważyłeś i wezwałeś pomoc. Gdyby nie twoja rozwaga, wyprawa pieska mogłaby się źle skończyć...

Rozmowa w oparciu o opowiadanie.

- Jaką zabawę zorganizował Treflik na podwórku?
- Komu Treflik chciał pokazać swoją budowlę?
- Co zauważył Treflik idąc do domu?
- Kogo zawiadomił Treflik o zaistniałej sytuacji?
- Co zrobiła mama?
- Jak oceniasz zachowanie Treflika?

„Ważny numer” – poznanie numeru alarmowego.

Dzieci oglądają ilustracje przedstawiające wóz strażacki, karetkę, wóz policyjny. Wypowiadają się na temat sytuacji, w których zawiadamiamy odpowiednie służby. Poznają numer alarmowy 112 wybierany z telefonu komórkowego. Uczą się rymowanki:

*Jeden, jeden, dwa,
każde dziecko
ten numer zna.*

„Światło zielone, światło czerwone” – zabawa orientacyjno – porządkowa. Dzieci poruszają się po sali według wyznaczonej trasy. Na sygnał wzrokowy (czerwone lub zielone kółko), zatrzymują się lub naśladują jazdę samochodem.

Zajęcia dydaktyczne 3 – latki

(scenariusz opracowały: Dorota Kossakowska, Agnieszka Olędzka)

Temat: „Co tu robić kiedy pada deszcz” – rozmowa na podstawie odcinka serialu „Rodzina Treflików” pt. „Domek w domku”.

Cele:

- zapoznanie z fabułą filmu „Domek w domku”,
- wdrażanie do wypowiedzania się na forum grupy,
- zachęcanie do organizowania wspólnych zabaw.

Rozwijane kompetencje kluczowe:

- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- cyfrowe,
- osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Środki dydaktyczne:

odcinek serialu „Rodzina Treflików” pt. „Domek w domku” sezon 1. odc. 8, *tablica demonstracyjna nr 6*, tamburyno.

Przebieg:

„Jaki jest mój dom” – swobodne wypowiedzi dzieci.

Dzieci opisują jakie są ich domy. Mówią jak wygląda ich pokój, jakie mają zabawki.

Obejrzenie odcinka serialu animowanego „Rodzina Treflików” pt. „Domek w domku” sezon 1. odc. 8.

Rozmowa po obejrzeniu filmu.

- Co Treflik znalazł na podwórku?
- Co dzieci zrobiły z pudełka?
- Kogo Trefliki zaprosiły do zabawy?
- Kto pomógł Treflikom w powiększeniu domku?

Podsumowanie

Warto zaprosić kogoś do wspólnej zabawy.

Propozycje zabaw na deszczowy dzień.

Dzieci podają propozycje zabaw, które można organizować w czasie deszczu. Dzieci oglądają tablicę demonstracyjną nr 6 – wypowiadają się na temat Treflika, co robi podczas deszczu. Czy jest zadowolony z tego, że pada deszcz?

„Wirujące listki” – zabawa orientacyjno – porządkowa.

Nauczyciel gra na tamburynie. Dzieci obracają się wokół własnej osi unosząc ramiona w górę. Gdy instrument cichnie, liście opadają. Dzieci wykonują przysiad podparty.

Zajęcia dydaktyczne 3 – latki

(scenariusz opracowały: Dorota Kossakowska, Agnieszka Olędzka)

Temat: „Przyjaciel” – rozmowa w oparciu o odcinek serialu „Rodzina Treflików” pt. „Na tropie skarbu”.

Cele:

- zapoznanie z fabułą filmu,
- zachęcanie do nawiązywania przyjaźni,
- wdrażanie do aktywnego udziału w zajęciach.

Rozwijane kompetencje kluczowe:

- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- cyfrowe,
- obywatelskie,
- w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Środki dydaktyczne: odcinek serialu „Rodzina Treflików” pt. „Na tropie skarbu” sezon 2, odc. 10, rymowanka „Podaj rączkę” Agnieszki Olędzkiej.

Przebieg:

„Kto to jest przyjaciel?” – burza mózgów.

Dzieci wypowiadają się na temat przyjaźni

- Kto to jest przyjaciel?
- Co można robić z przyjacielem?
- W czym pomaga przyjaciel?

Obejrzenie filmu.

Dzieci oglądają odcinek serialu „Rodzina Treflików” pt. „Na tropie skarbu” sezon 2, odc. 10

Rozmowa w oparciu o film.

- Co Treflik dostał od Wujcia?
- Gdzie Treflik z Treflinką szukają skarbu?
- Kogo poznają podczas swojej wyprawy?
- Dokąd zawozi ich pociąg?
- Co przywożą ze swojej wyprawy?

Sformułowanie wniosku.

Przyjaciel jest ważniejszy od skarbu.

„Taniec z przyjacielem” – zabawa muzyczno – ruchowa.

Dzieci dobierają się w pary i śpiewają rymowankę na melodię „Mam chusteczkę haftowaną”. Za każdym powtórzeniem zmieniają partnera.

„Podaj rączkę”

*Podaj rączkę jedną, drugą,
zatańczymy wkoło.*

*Dziś tańczymy i śpiewamy
i jest nam wesoło.*

Zajęcia dydaktyczne 6 – latki (scenariusz opracowała: Anna Zabielska)

Temat: „Treflinka i Treflik idą do przedszkola” - opowiadanie nauczyciela na podstawie utworu Anny Zabielskiej o tym samym tytule.

Cele:

- zapoznanie dzieci z wyglądem Treflinki, utrwalenie imion kolegów i koleżanek z grupy,
- kształtowanie umiejętności wyodrębniania i liczenia słów w zdaniu, dzielenia słów na sylaby,
- integrowanie grupy – tworzenie przyjaznej atmosfery oraz poczucia bezpieczeństwa.

Rozwijane kompetencje kluczowe:

- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- obywatelskie.

Środki dydaktyczne: plansza nr 1, ilustracja w książce „Trefliki w przedszkolu – sześciolatek” cz.1, s.1, maskotka Treflinka, kartki z imionami dzieci, kredki,

klej, znaczki rozpoznawcze dla każdego dziecka, ilustracja przedstawiająca salę przedszkolną.

Przebieg:

Słuchanie opowiadania **Anny Zabielskiej** pt.: „Treflinka i Treflik idą do przedszkola”.

Nadszedł wreszcie ten dzień, kiedy Treflinka i jej brat Treflik mieli pójść po raz pierwszy do przedszkola. Rodzeństwo było pełne obaw. Wiedzieli że nie będą w tej samej grupie gdyż Treflik ma 4 lata a jego siostra Treflinka 6 lat.

- Jak myślisz, czy w przedszkolu będzie nam dobrze? – zapytała Treflinka brata.
- Nie wiem odpowiedział Treflik. To chyba zależy od nas, czy będziemy grzeczni i czy dzieci będą chciały się z nami bawić.

W tym czasie weszła do sypialni Treflików mama i powiedziała:

- Dzieciaki wstawajcie. Trzeba się umyć, ubrać, zjeść śniadanie i iść do przedszkola.

Dzieciom nie trzeba było tego dwa razy powtarzać. Szybko wstali, umyli się, ubrali, zjadli śniadanie i razem z mamą wyruszyli do przedszkola. Wiedzieli, że pod opieką mamy nic złego nie może się im przytrafić. Jednak kiedy przekraczali próg przedszkola serduszka biły im mocniej. Mama Treflików pożegnała się ze swoimi dziećmi i została przed drzwiami do sali. Dzieci były pełne obaw. Wszystko jest tu nowe i nieznanne.

- Jak nas tu przyjmą? Czy będzie nam tu dobrze? Czy inne dzieci będą dla nas miłe? Takie pytania zadawały sobie Trefliki stojąc przed drzwiami do sali.

Wkrótce jednak okazało się, że nie było czego się bać. Pani Dyrektor przywitała Trefliki bardzo serdecznie, nauczycielka z uśmiechem zaprosiła je do sali a inne dzieci zaprosiły je do wspólnej zabawy.

Rozmowa na temat opowiadania.

- Kto miał iść po raz pierwszy do przedszkola?
- Czego obawiały się dzieci?
- Jakie czynności wykonały Trefliki przed wyjściem z domu?
- Kto zaprowadził dzieci do przedszkola?
- Jak zostały powitane Trefliki w przedszkolu?
- Co możemy zrobić, aby wszyscy czuli się w przedszkolu dobrze? /wypowiedzi dzieci/

„Znajdź swój znaczek” – zabawa ruchowa orientacyjno-porządkowa.

Na dywanie rozłożone są karteczki z imionami i znaczkami dzieci. Nauczyciel gra na tamburynie. Dzieci biegną pomiędzy znaczkami w rytmie granym przez nauczyciela. Na przerwę, dzieci ustawiają się przy swoim znaczku.

„Treflinka – sześciolatka” – ćwiczenie z książki „Trefliki w przedszkolu – sześciolatek” cz.1, s.1.

- wypowiedzi dzieci na temat wyglądu Treflinki,
- rysowanie swojej ulubionej zabawki,
- dzielenie swojego imienia, Treflinki oraz kolegów i koleżanek z grupy na sylaby, przeliczanie sylab,
- wyszukiwanie i przyklejanie karteczki ze swoim imieniem/
- słuchanie zdań czytanych przez nauczyciela, wyodrębnianie w nich słów i ich przeliczanie.

Zajęcia dydaktyczne – 3 latki (scenariusz opracowała: Jolanta Zapała)

Temat: „Zwierzęta domowe” – słuchanie wiersza.

Cele:

- zapoznanie z niektórymi zwierzętami z gospodarstwa domowego,
- poznanie nazw dzieci zwierząt domowych,
- rozwijanie zainteresowań światem zwierząt domowych.

Rozwijane kompetencje kluczowe:

- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- matematyczne oraz w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Środki dydaktyczne: wiersz „Treflik poznaje zwierzęta małe i duże w gospodarstwie domowym” Jolanty Zapała, sylwety magnetyczne: kaczka, kaczuśki, kura, kurczęta, koza, kózki, koń, źrebnak, gęś, gęsięta, krowa, cielę, owca, owieczki, maciora, prosięta, kotka, kociaki, pies, szczeniaki, piosenka „Zwierzęta domowe” sł. i muz. Jolanta Zapała, opracowanie muzyczne Mirosław Krysztopa.

Przebieg:

Zwierzęta mieszkające w gospodarstwie – oglądanie i nazywanie sylwet. Nauczyciel pokazuje dzieciom zwierzęta, które będą występowały w wierszu, a dzieci nazywają je. Następnie dzieci losują sylwety zwierząt. Nauczyciel czyta wiersz, a dzieci w odpowiednim momencie umieszczają swoje zwierzątko na tablicy.

„Treflik poznaje zwierzęta małe i duże w gospodarstwie domowym” – słuchanie wiersza.

Dziś w ogródku wielka draka, słychnąć gwar od rana.

Treflik trzyma się za głowę, sprawa niesłychana.

Kaczka szuka swych kaczątek, gdzie się zapodziały?
2 kacuszki wyszły z wody, głośno zakwakały.
Kura zgubiła kurczątką, ...są takie malutkie,
pi pi słyhać za kurnikiem przyszły trzy żółciutki.
Koza męczy bardzo głośno, szuka małych kózek.
Żreback podskakuje sobie, a klacz ciągnie wózek.
Gęś postawna z długą szyją, gę gę woła dziecię.
Jak wygląda gęsie dziecko, czy wy o tym wiecie?
Krowa bardzo głośno moczy muuu, gdzie moje ciele?
A cielaczek stoi w trawie i ogonem miele.
Owca bardzo zatroskana szuka swych owieczek.
Czy owieczki mamie owcy znaleźć pomożecie?
A maciora duża świnka, chrumka przez dzień cały.
Chrum, chrum, chrum prosiaczki moje gdzieście się podziały?
Kotka karmi swe kociaki, aby były zdrowe.
Kotki skaczą i figlują zwłaszcza gdy są młode.
A psia mama to jest suczka, bardzo kocha pieski.
Jej szczeniaki dobrze znają cały ogród wiejski.
Wszystkie dzieci zwierząt naszych znalazły swe mamy,
czy pamiętasz dzieci zwierząt jak je nazywamy?

Rozmowa na podstawie wiersza.

- Jak nazywały się zwierzęta z gospodarstwa?
- Kogo szukały dorosłe zwierzęta?
- Jak nazywa się dziecko kozy, gęsi...?

„Zwierzęta domowe” – słuchanie piosenki.

Mam dwie krzywe nóżki,
to nóżki kacuszki kwa kwa kwa....
Mam też dwa skrzydełka,
jak ptak sobie ćwierkam ćwir....

I mam cztery łapy,
jak piesek kudłaty hau.....
Mam ryjek na nosie
i chrumkam jak prosie chrum chrum...
I gęgam jak gąska,
co tylko się pląsa gegege...
Jak koń sobie skacze,
tak skacze żrebackek hopsa....

Podczas słuchania piosenki dzieci naśladują zwierzęta występujące w piosence.

Zajęcia dydaktyczne 3 – latki
(scenariusz opracowały: Dorota Kossakowska, Agnieszka Olędzka)

Temat: „Zwierzęta w ZOO” – rozmowa w oparciu o opowiadanie.

Cele:

- zapoznanie ze zwierzętami mieszkającymi w ZOO,
- uświadomienie konieczności przestrzegania zasad obowiązujących w ZOO,
- doskonalenie umiejętności prawidłowego formułowania wypowiedzi słownych.

Rozwijane kompetencje kluczowe:

- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Środki dydaktyczne: opowiadanie „Trefliki w ZOO” Bożeny Koronkiewicz, pocięte na części obrazki zwierząt egzotycznych dla każdego dziecka, *tablica demonstracyjna nr 16*.

Przebieg:

„Trefliki w ZOO” – słuchanie opowiadania.

Pewnego dnia Treflika i Treflinkę odwiedził gość. Jak zwykle niespodziewanie i nie wiadomo skąd pojawił się Wujcio – Podróżnik i przyniósł w prezencie książkę o egzotycznych zwierzętach. Dzieci od razu zaczęły ją oglądać i co chwila pytały Wujcia, co to za zwierzę z długą szyją, albo to w paski, albo jeszcze takie inne z wielką grzywą. Wujaszek cierpliwie tłumaczył i opowiadał o żyrafie, zebrze, lwie i innych zwierzętach, które żyją w dalekich krajach.

- Jaka szkoda, że nie możemy zobaczyć ich na żywo – westchnął Treflik. W książeczce to nawet nie ma co ich głaskać....

- Prawdziwych też nie można głaskać, bo są duże i niebezpieczne – powiedziała Treflinka –Prawda Wujciu?

Ale Wujaszka już nie było. Nikt nie zauważył, kiedy wyszedł, a może odleciał. Dzieci poszły do rodziców, aby powiedzieć, że chciałyby pojechać do Afryki, aby zobaczyć zwierzęta, które oglądały w książce. Tatuś, chwilę pomyślał i powiedział:

- Aby zobaczyć te zwierzęta, wcale nie trzeba jechać do Afryki. Wystarczy odwiedzić ogród zoologiczny. Może się tam jutro wybierzemy?

- Naprawdę? To by było wspaniale – ucieszyły się dzieci.

Następnego dnia cała rodzina Treflików pojechała do ZOO. Kupili bilety i zaczęli się rozglądać, dokąd pójść najpierw.

- Ojej, żyrafa, jaka ona wysoka – wykrzyknął Treflik – Teraz już widzę, że naprawdę może zjadać liście z bardzo wysokich drzew.

- A tam, zobaczcie, widzę lwy – zawołała Treflinka – niektóre mają wspaniałe grzywy.

- Wyglądają groźnie, nie chciałbym ich głaskać – oznajmił Treflinek chowając się za tatą, ale tylko troszeczkę.

- Właśnie dlatego wszystkie zwierzęta w ZOO są za ogrodzeniem i w bezpiecznej odległości od zwiedzających. To są dzikie zwierzęta, mogą być niebezpieczne dla człowieka. Każdy, kto przyszedł do nich w odwiedziny, musi pamiętać, aby nie zakłócać zwierzętom spokoju.

- Zobaczcie, tam dalej są zebry! – zawołał Treflinek – zupełnie jak te z książki!

- Dobrze, że mają dużo miejsca do biegania – stwierdziła mamusia.

- Takie koniki w paski – powiedziała Treflinka.

- A kto pozna to wielkie zwierzę, tam z prawej strony przy wodzie? – spytał tata.

- Ojej, słoń! Prawdziwy słoń z prawdziwą trąbą i wielkimi kłami – wołały dzieci.

- Ta trąba to jego nos i służy mu do wielu celów.

- Na przykład jako prysznic – śmiała się mama.

- Widzę wielbłąda, ma dwa garby – zawołała Treflinka.

- A dlaczego ma te garby – spytał Treflik.

- Garby służą mu do magazynowania wody. Dzięki nim może długo przetrwać bez picia, kiedy przemierza pustynię – wyjaśnił tatuś.

- Aż mi się pić zachciało – oznajmiła mama – robimy przerwę na picie wody, a potem pójdziemy na obiad, żeby nabrać sił. Przed nami jeszcze dużo wrażeń.

Dzień minął im bardzo miło i wesoło. Zobaczyli wiele zwierząt, niektóre były im dotąd zupełnie niezbrane. Po powrocie do domu jeszcze raz obejrzeli książeczkę od Wujcia.

I zobaczyli zwierzęta, które stały się już ich dobrymi znajomymi.

Rozmowa na temat wystłuchanego opowiadania?

- Kto odwiedził rodzinę Treflików?

- Co Wujcio przyniósł dzieciom w prezencie?

- Czego dzieci dowiedziały się z książki?

- Dokąd wybrała się rodzina Treflików?

- Jakie zwierzęta zobaczyły dzieci w ZOO?

- Jak należy zachowywać się w ZOO?

Zwierzęta egzotyczne – układanie puzzli.

Dzieci otrzymują w kopertach pocięte na części obrazki przedstawiające zwierzęta egzotyczne. Układają je w całość i nazywają ułożone zwierzęta. Mówią, które zwierzęta podobają się im najbardziej.

„Poranny spacer antylopy” – zabawa orientacyjno – porządkowa.

Dzieci są antylopami, które wyszły na poranny spacer. Poruszają się po sali w rytmie ósemkowym i ćwierćnutowym. Na hasło „lew” gromadzą się w wyznaczonym miejscu sali i stoją nieruchomo.

Rozdział 6**WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI**

Rodzina to naturalne i najważniejsze środowisko oddziałujące na dziecko. W momencie rozpoczęcia przez dziecko edukacji przedszkolnej, przedszkole staje się partnerem rodziców w działalności wychowawczo – dydaktycznej. Skuteczność działań zależy od ścisłej współpracy obu środowisk – rodzinnego i przedszkolnego. Konieczne jest podjęcie jednolitych oddziaływań wychowawczych, które przyniosą oczekiwane efekty. Rodzice informują pracowników przedszkola jakie są ich oczekiwania, wspólnie ustalają reguły współpracy.

Formy współpracy przedszkola z rodzicami.

- rozmowy indywidualne,
- ogólne zebrania z dyrektorem przedszkola,
- zebrania grupowe,
- spotkania warsztatowe dla rodziców i dzieci,
- wykłady, prelekcje – pedagogizacja rodziców,
- indywidualne konsultacje,
- zajęcia prowadzone przez rodziców wykonujących ciekawe zawody,
- wystawa prac dzieci,
- strona internetowa przedszkola,
- udział w uroczystościach przedszkolnych, dniach otwartych,
- wspólne wycieczki, festyny.

Współdziałanie przedszkola z rodzicami wpływa pozytywnie na dziecko, a ujednoczone metody pracy sprzyjają osiągnięciu lepszych efektów wychowawczych.

Rozdział 7

DIAGNOZOWANIE OSIĄGNIĘĆ ROZWOJOWYCH DZIECKA

„Nauczyciele systematycznie informują rodziców o postępach w rozwoju ich dziecka, zachęcają do współpracy w realizacji programu wychowania przedszkolnego oraz opracowują diagnozę dojrzałości szkolnej dla tych dzieci, które w danym roku maja rozpocząć naukę w szkole”²

Zaleca się dokonanie obserwacji dzieci 3 razy w roku: I – wrzesień/październik, II – styczeń/luty, III – maj/czerwiec. Nauczyciel prowadzi obserwację pedagogiczną dzieci, analizuje i podsumowuje wyniki obserwacji. Obserwacje prowadzi się w celu poznania potrzeb i możliwości dziecka oraz opracowania programu, który wspomaga i koryguje rozwój dziecka.

Dzieciom rozpoczynającym edukację szkolną należy wykonać diagnozę dojrzałości szkolnej.

Diagnozie podlegają cztery obszary rozwoju dziecka: fizyczny, emocjonalny, społeczny i poznawczy. Diagnozy dokonuje się dwa razy w roku – październik/listopad, która służy rozpoznaniu potrzeb dziecka oraz w kwietniu. Druga diagnoza pomaga w przygotowaniu rodzicom informacji o gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole. Nauczyciel przedszkola przygotowuje ją do końca kwietnia danego roku szkolnego, w którym dziecko rozpoczyna naukę w szkole podstawowej.

Cele diagnozy przedszkolnej:

- poznanie możliwości i potrzeb dziecka,
- podjęcie działań, które wyrównają start szkolny dziecka,
- zapoznanie rodziców z wynikami diagnozy, która pomoże rodzicom w podjęciu decyzji o postaniu dziecka do szkoły.

Metody i techniki diagnozowania:

- obserwacja dziecka podczas zabaw swobodnych, ruchowych, zajęć dydaktycznych, zabaw proponowanych przez nauczyciela, na placu zabaw, na spacerze,
- analiza prac dziecka,
- badanie przeprowadzone przy użyciu gotowych arkuszy obserwacji, diagnozy,
- analiza dokumentacji z poradni specjalistycznych,
- rozmowa z rodzicami.

---

² Rozporządzenie MEN z dnia 14 lutego 2017r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej. Dz. U z 2017 r., poz. 356, z późn. zm.

Rzetelnie przeprowadzona diagnoza umożliwi lepsze poznanie potrzeb dziecka, co zapewni dziecku rozpoczynającemu naukę w szkole, powodzenie w nauce.

Do programu „Trefliki w przedszkolu” dostosowane są Arkusze obserwacji (trzylatka, czterolatka, pięciolatka) oraz Diagnoza dojrzałości szkolnej (dostępne w wersji elektronicznej na www.podrecznikarnia.pl)

Badane umiejętności dzieci są zgodne z podstawą programową wychowania przedszkolnego.

Rozdział 8

INDYWIDUALIZACJA PRACY Z DZIECKIEM W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

W każdej grupie przedszkolnej są dzieci o różnych potrzebach i możliwościach. Zasób ich wiadomości i umiejętności różni się. Dlatego też nauczyciel zobowiązany jest do prowadzenia indywidualizacji pracy z dziećmi. Dotyczy to dzieci, które wolniej rozwijają się, szczególnie uzdolnione lub posiadają specjalne potrzeby edukacyjne. Indywidualizacja prowadzona jest w celu wyrównania szans edukacyjnych dzieci, aby ich start w szkole zakończył się powodzeniem. Zadaniem nauczyciela jest rozpoznanie możliwości dziecka oraz dobranie takich metod i form pracy, które pomogą w wyrównaniu szans edukacyjnych lub rozwinąć zdolności dziecka. Ważną rolę w diagnozowaniu dziecka pełni obserwacja. Nauczyciel prowadzi ją w różnych momentach pobytu dziecka w przedszkolu – podczas zabawy, codziennych czynności w grupie, zajęć dydaktycznych, spacerów, wycieczek. Obserwacja pozwala ocenić funkcjonowanie dziecka w grupie rówieśniczej, jego umiejętność komunikowania się z nauczycielem i innymi dziećmi, samodzielność, sposób reagowania na sytuacje trudne.

8.1 Wspomaganie dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Nauczyciel podczas pracy z grupą dzieci zobowiązany jest w taki sposób dobrać metody i formy pracy, aby wszystkie dzieci miały możliwość wykazania się umiejętnościami, aby mogły osiągnąć sukces. Dziecko ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi wymaga wsparcia, rozwijania zaburzonych funkcji w celu wyrównania szans edukacyjnych.

Ćwiczenia usprawniające percepcję wzrokową:

- segregowanie obrazków na grupy tematyczne,
- dobieranie par obrazków,

Program wychowania przedszkolnego

- zapamiętywanie szczegółów na obrazkach,
- układanie obrazków zgodnie z instrukcją,
- wyszukiwanie różnic na obrazkach,
- układanie obrazków z części,
- rozpoznawanie figur w krótkich ekspozycjach,
- dobieranie par figur,
- uzupełnianie figur brakującymi elementami,
- rysowanie elementów według wzoru i instrukcji słownej,
- porządkowanie historyjek obrazkowych według kolejności zdarzeń,
- układanie obrazków według wzoru i z pamięci,
- różnicowanie liter o podobnych kształtach,
- dobieranie liter małych i wielkich,
- dobieranie liter drukowanych i pisanych,
- dobieranie par wyrazów podobnych wizualnie.

Ćwiczenia usprawniające percepcję słuchową:

- rozpoznawanie dźwięków z otoczenia,
- różnicowanie dźwięków (długość dźwięku, głośność),
- rozpoznawanie źródła dźwięku,
- rozpoznawanie osób po głosie,
- rozpoznawanie dźwięków instrumentów muzycznych,
- liczenie wypowiedzianych słów,
- liczenie sylab,
- kończenie słów rozpoczynających się daną sylabą,
- wyodrębnianie głosek w nagłosie, wygłosie, śródgłosie,
- dobieranie obrazków, których nazwy rozpoczynają się od danej głoski,
- układanie słów z daną głoską,
- wyodrębnianie głosek w słowach.

Ćwiczenia doskonalące sprawność manualną:

- prace z plasteliną, modeliną, masą solną,
- wycinanie i wydzieranie elementów,
- nawlekanie koralików, makaronu,
- zgniatanie serwetek, gazety,
- przewlekanie sznurków przez otworki,
- kreślenie linii poziomych (od strony lewej do prawej) i pionowych (z góry na dół),
- rysowanie fal, spirali, okręgów,
- rysowanie po śladzie, łączenie kropek,
- kalkowanie, stemplowanie,

- wypełnianie wzorów plasteliną,
- wypełnianie konturów kawałkami papieru,
- malowanie dużych powierzchni ograniczonych konturem,
- rysowanie rozpoczętych szlaczków,
- pisanie wzorów literopodobnych,
- obrysowywanie szablonów,
- konstruowanie z klocków różnej wielkości.

8.2 Praca z dzieckiem zdolnym

Rozwijanie zdolności z zakresu mowy i myślenia:

- tworzenie opowiadań na określony temat,
- układanie zakończeń opowiadań, bajek,
- rozwiązywanie krzyżówek literowo – obrazkowych,
- samodzielne czytanie tekstów,
- czytanie dzieciom młodszym,
- czytanie z podziałem na role,
- tworzenie książek z prostymi tekstami z wykorzystaniem techniki komputerowej,
- układanie zagadek, wierszy.

Rozwijanie zdolności matematycznych:

- układanie treści zadań tekstowych do działań matematycznych,
- wykonywanie działań matematycznych z przekroczeniem progu dziesiętkowego,
- posługiwanie się pieniędzmi – monetami i banknotami,
- wykonywanie pomiarów długości z pomocą linijki, centymetra krawieckiego,
- ważenie na wadze szalkowej z wykorzystaniem odważników.

Rozwijanie zdolności plastycznych:

- wykonywanie prac plastycznych w różnych technikach, (kolaż, origami, witraż),
- malowanie na szkłe, płótnie,
- wykonywanie prac przestrzennych,
- oglądanie albumów zawierających dzieła znanych malarzy,
- poznanie dzieł sztuki z różnych epok historycznych,
- wycieczki do muzeum,
- oglądanie wystaw malarskich,
- udział w konkursach plastycznych.

Rozwijanie zdolności muzycznych:

- rytmizowanie tekstów,

Program wychowania przedszkolnego

- tworzenie melodii do rymowanek,
- tworzenie akompaniamentu do piosenek na instrumentach perkusyjnych i nietypowych,
- słuchanie muzyki klasycznej, ludowej,
- udział w konkursach muzycznych,
- udział w uroczystościach przedszkolnych.

Rozdział 9

EWALUACJA PROGRAMU

Dokonując ewaluacji programu wychowania przedszkolnego „Trefliki w przedszkolu”, należy odpowiedzieć na następujące pytania:

- Czy oczekiwania nauczycieli wobec programu zostały spełnione?
- W jakim stopniu realizacja programu wzbogaciła wiedzę dzieci, rozwinęła ich empatię?
- W jaki sposób wykorzystanie w procesie dydaktyczno – wychowawczym serialu „Rodzina Treflików” wpłynęło na zmianę postaw dzieci?
- W jakim stopniu włączenie do programu postaci z serialu „Rodzina Treflików”, wpłynęło na uatrakcyjnienie procesu dydaktyczno – wychowawczego?

Metody ewaluacji:

- obserwacja dzieci,
- prace dzieci,
- zachowanie dzieci,
- wywiad z nauczycielami,
- ocena dyrektora.

Ocena podjętych podczas realizacji programu działań pomoże nauczycielowi w podjęciu decyzji co do wyboru lub rezygnacji z programu w kolejnym roku szkolnym.

BIBLIOGRAFIA

- Bogdanowicz M., Kasica A. – *Ruch rozwijający dla wszystkich*, Harmonia, Gdańsk 2003
- Bogdanowicz M. – *Metoda Dobrego Startu*, WSiP, Warszawa 1995
- Bogdanowicz M. – *Piosenki do rysowania, czyli Metoda Dobrego Startu dla najmłodszych*, Fokus, Gdańsk 1996
- Dryjas K., Jas M. – *Wspomaganie przedszkoli w rozwijaniu u dzieci kompetencji kluczowych*, Warszawa 2017
- Dudzińska I. – *Dziecko sześćioletnie uczy się czytać*, WSiP, Warszawa 1981
- Dziamska D. – *Papierowy alfabet, „MAG”*, Poznań, 2000
- Dziamska D. – *Edukacja przez ruch. Kropki, kreski, owale, wiązki*, Nowa Era, Warszawa 2015
- Dziamska D., Buchnat M. – *Program wychowania przedszkolnego. Zbieram, poszukuję, badam*, Nowa Era, Warszawa 2017
- Fiedler M. – *Matematyka już w przedszkolu*, WSiP, Warszawa 1983
- Gąsowska T., Pietrzak – Stępkowska Z. – *Praca wyrównawcza z dziećmi mającymi trudności w czytaniu i pisaniu*, WSiP, Warszawa 1994
- Gruszczyk – Kolczyńska E, Zielińska E. – *Dziecięcia matematyka 20 lat później, Blżej przedszkola*, Kraków 2015
- Gruszczyk – Kolczyńska E, Zielińska E. – *Wspomaganie rozwoju umysłowego trzylatków i dzieci starszych wolniej rozwijających się*, WSiP, Warszawa 2006
- Gruszczyk – Kolczyńska E, Zielińska E. – *Wspomaganie rozwoju umysłowego czterolatek i pięcioletków*, WSiP, Warszawa 1998
- Hurlok E., *Rozwój dziecka*, PWN, Warszawa 1985
- Jurek A. – *Metody nauki czytania i pisania z perspektywy trudności uczniów*, Harmonia, Gdańsk 2012
- Kędzior – Niczyporuk E. – *O metodzie Klanzy Teoria i praktyka*, Klanza, Lublin 2010
- Kielar –Turska M., *Jak pomagać dziecku w poznawaniu świata*, WSiP, Warszawa 1992
- Majchrzak I – *Wprowadzanie dziecka w świat pisma*, WSiP, Warszawa 1995
- Trześniowski R. – *Gry i zabawy ruchowe, „Sport i turystyka”*, Warszawa 1987
- Właźnik K. – *Wychowanie fizyczne w przedszkolu Przewodnik metodyczny dla nauczyciela*, Juka, Warszawa 1999

AKTY PRAWNE

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016r. – Prawo oświatowe Dz. U. z 2018 r. poz. 996 z późn. zm.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. z 2017 r., poz. 356
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno – pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach Dz. U z 2017r., poz 1591 z późn. zm.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r., w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci Dz. U. z 2017 r. poz 1635 z późn. zm.
- Rozporządzenie MEN z dnia 31 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego Dz. U. 2017, poz. 1658
- Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 189/1 (Rezolucje, zalecenia, opinie) z 4 czerwca 2018 r.